e2T-72-381/2018

Nuoroda	http://eteismai.lt/byla/237333786186795
Data	2018-11-29

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų: Artūro Driuko (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas), Dalios Kačinskienės ir Gintaro Pečiulio,

teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo pareiškėjo JSC Alfa Bank prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Londono tarptautinio arbitražo teismo 2018 m. vasario 7 d. dalinį sprendimą, priimtą arbitražo byloje Nr. 163435, dėl piniginių lėšų priteisimo iš suinteresuoto asmens V. K., ir

Nustatė

1.

Londono tarptautinis arbitražo teismas (toliau – ir arbitražo teismas) 2018 m. vasario 7 d. priėmė (nors pareiškėjas savo pareiškime nurodė, kad arbitražo teismo dalinis sprendimas buvo priimtas 2018 m. vasario 1 d., tačiau iš arbitražo teismo sprendimo teksto anglų kalba nustatyta, kad jis buvo priimtas 2018 m. vasario 7 d.) dalinį sprendimą arbitražo byloje Nr. 163435, pagal kurį suinteresuotas asmuo V. K. privalo sumokėti pareiškėjui JSC Alfa Bank 858 044 628,47 Rub, 8 822 622,64 Eur, palūkanas, kurių dydis, mokant už dieną, yra 765 187,68 Rub ir 5 739,47 Eur nuo 2017 m. spalio 1 d. iki šio arbitražo sprendimo dienos, ir palūkanas, kurių dydis, mokant už dieną, yra 765 187,68 Rub ir 5 739,47 Eur nuo šio arbitražo sprendimo dienos iki faktinio sumokėjimo.

2.

Pareiškėjas JSC Alfa Bank kreipėsi į Lietuvos apeliacinį teismą su prašymu pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Londono tarptautinio arbitražo teismo 2018 m. vasario 7 d. dalinį sprendimą arbitražo byloje Nr. 163435 dėl piniginių lėšų priteisimo iš suinteresuoto asmens V. K., kuris 2018 m. gegužės 29 d. buvo priimtas. JSC Alfa Bank 2018 m. gegužės 21 d. prašyme taip pat prašė taikyti laikinąsias apsaugos priemones ir areštuoti V. K. priklausantį nekilnojamąjį, kilnojamąjį turtą, pinigines lėšas bei turtines teises, priklausančias V. K. ir esančias pas jį ar trečiuosius asmenis, 858 044 628,47 Rub ir 8 822 622,64 Eur sumai, pavedant turtą surasti ir aprašyti pareiškėjo pasirinktam antstoliui.

3.

Lietuvos apeliacinis teismas 2018 m. gegužės 29 d. nutartimi tenkino pareiškėjo JSC Alfa Bank prašymą dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir Vilniaus apygardos teismo 2016 m. rugsėjo 23 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-5956-603/2016 V. K. taikytų laikinųjų apsaugos priemonių mastą padidino iki 858 044 628,47 Rub ir 8 822 622,64 Eur.

4.

Pareiškėjas prašyme pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Londono tarptautinio arbitražo teismo 2018 m. vasario 7 d. dalinį sprendimą nurodė, kad suinteresuotas asmuo yra pagrindinis holdingo bendrovės, veiklą vykdančios uždarosios akcinės bendrovės (toliau – UAB) „Vyrja“, kuriai priklauso UAB „ARVI“ ir ko įmonių grupės įmonės, tame tarpe netiesiogiai ir Rusijos Federacijoje įsteigta ribotos atsakomybės bendrovė (toliau – RAB) ,,ARVI NPK“, akcininkas. Pareiškėjas ir RAB „ARVI NPK” 2012 – 2014 m. sudarė kelias kredito sutartis, kurių pagrindu pareiškėjas suteikė kreditus RAB „ARVI NPK”. RAB „ARVI NPK” vėluojant mokėti įmokas pagal kredito sutartis Nr. 2-5, pareiškėjas faktinio ARVI grupės savininko V. K. paprašė prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonių. 2015 m. antroje pusėje pareiškėjas ir RAB „ARVI NPK” atstovas V. K. susitarė, kad ateityje nebus vėlavimų ir visi artimiausi mokėtini kreditai bus padengti

nustatytais terminais. V. K. prisiėmė prievolę sudaryti laidavimo sutartį ir laiduoti už RAB „ARVI NPK” prievolių pagal kredito sutartis Nr. 2-5 įvykdymą ir šios prievolės pagrindu 2015 m. lapkričio 27 d. pareiškėjas ir suinteresuotas asmuo sudarė sutartį dėl garantijų suteikimo ir įsipareigojimo atlyginti nuostolius (toliau – Garantijos sutartis). Garantijos sutartimi V. K., be kita ko, garantavo tinkamą RAB „ARVI NPK” prievolių pagal kredito sutartis Nr. 2-5 įvykdymą ir įsipareigojo pareiškėjui pareikalavus sumokėti mokėtiną sumą (prilyginant garantą pagrindiniam skolininkui), jei paskolos gavėjas ar kitas skolininkas nesumoka su garantuojamais įsipareigojimais susijusių sumų (Garantijos sutarties 2.1.b punktas). Nustatytu terminu RAB „ARVI NPK” pagrindinės skolos, palūkanų ir netesybų negrąžinus, 2016 m. rugsėjo 1 d. pranešimu apie reikalavimą pagal Garantijos sutartį pareiškėjas pareikalavo, kad suinteresuotas asmuo, kaip garantijos davėjas, grąžintų mokėtinas sumas pagal kredito sutartis Nr. 2-5. V. K. nevykdant prisiimtų įsipareigojimų, pareiškėjas 2016 m. rugsėjo 20 d. pateikė ieškinį Londono tarptautinio arbitražo teismui (institucijai, turinčiai kompetenciją nagrinėti tarp šalių iš Garantijos sutarties kylančius ginčus (Garantijos sutarties 20 straipsnis)).

5.

Prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Londono tarptautinio arbitražo teismo 2018m. vasario 7 d. dalinį sprendimą pareiškėjas grindžia Niujorko konvencijos V straipsnio 1 ir 2 dalyje įtvirtintų pagrindų nepripažinti arbitražo teismo sprendimo nebuvimu.

6.

Suinteresuotas asmuo V. K. atsiliepime prašė atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje 2018 m. vasario 7 d. Londono tarptautinio arbitražo teismo sprendimą. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:

6.1.

Arbitražo teismo sprendimo pripažinimas ir vykdymas prieštarauja Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai (Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies b punktas), nes:

6.1.1.

Pareiškėjas privertė V. K. sudaryti Garantijos sutartį dėl apgaulės, todėl tokia sutartis yra negaliojanti pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 1.91 straipsnį. JSC Alfa Bank tyčia suklaidino V. K. dėl esminių 2015 m. lapkričio 27 d. sudaryto sandorio aplinkybių, t. y. dėl to, kad pasirašius Garantijos sutartį jis tampa solidariai atsakingas už visas RAB „ARVI NPK” prievoles JSC Alfa Bank naudai, JSC Alfa Bank turi teisę išieškoti iš V. K. RAB „ARVI NPK” skolas savarankiškai ir nepriklausomai nuo išieškotų sumų iš RAB „ARVI NPK” V. K. atsakomybės apimtis gali viršyti RAB „ARVI NPK” atsakomybės apimtį. Tuo tarpu JSC Alfa Bank atstovai 2015 m. lapkričio 3 d. susitikimo Marijampolėje metu paaiškino, kad prašys V. K. pasirašyti tik moralinį įsipareigojimą rūpintis, kad RAB „ARVI NPK” laiku mokėtų kredito sumas, nesukuriant jokių teisinių pareigų.

6.1.2.

Aplinkybę, kad JSC Alfa Bank suklaidino suinteresuotą asmenį dėl sandorio esmės ir sąmoningai siekė jį suklaidinti patvirtina tai, kad po 2015 m. lapkričio 3 d. susitikimo, pareiškėjas niekada nesiuntė ir nedavė V. K. susipažinti su Garantijos sutarties projektu – pirmą kartą sutartį jis pamatė jos sudarymo (pasirašymo) dieną. JSC Alfa Bank niekada neįspėjo V. K., kad iš jos kylantys ginčai bus nagrinėjami Londono tarptautinio arbitražo teisme. Garantijos sutartis sudaryta V. K. ypač ekonomiškai nenaudingomis sąlygomis – sutarties sudarymo metu suinteresuotas asmuo tevaldė 10 proc. akcijų holdinge UAB „Vyrja”, kuriam priklausė ir RAB „ARVI NPK” akcijos, jokių kredito išmokų po šios sutarties sudarymo JSC Alfa Bank neišmokėjo RAB „ARVI NPK” – nepaisant to ir be jokios naudos sau 2015 m. lapkričio 27 d. V. K. tapo asmeniškai visu savo turtu pagal Anglijos teisę atsakingas pareiškėjui už visas RAB „ARVI NPK” prievoles, kurių apimtis viršijo 13,9 mln. Eur. Taip pat JSC Alfa Bank vertė („spaudė“) V. K. nedelsiant pasirašyti 39 puslapių apimties Garantijos sutartį (pareiškėjo atstovas nurodė, kad sutartis turi būti pasirašyta „čia ir dabar“, priešingu atveju, JSC Alfa

Bank nedelsiant imsis veiksmų – nutrauks kredito sutartis su RAB „ARVI NPK” ir reikalaus grąžinti visas kredito išmokas; iš karto po sutarties pasirašymo JSC Alfa Bank pasiėmė visus sutarties egzempliorius ir išgabeno juos iš Lietuvos).

6.1.3.

Garantijos sutartis sudaryta dėl ekonominio spaudimo, todėl ji negalioja iš šiuo teisiniu pagrindu. JSC Alfa Bank grasino ekonominiais padariniais ir jų atsiradimas priklausė nuo pareiškėjo nesąžiningų veiksmų–JSC Alfa Bank Kaliningrado skyriaus Ekonominio saugumo departamento vadovas reikalavo sutartį pasirašyti „čia ir dabar“, nurodė, kad negali būti jokių derybų ir, kad, jos nepasirašius, apie tai bus iškart pranešta Maskvai ir visos kredito sutartys su RAB „ARVI NPK” bus nutrauktos.

6.1.4.

Garantijos sutartis prieštarauja viešajai tvarkai ir gerai moralei (CK 1.81 straipsnio 1 dalis) ir todėl ji yra negaliojanti. Visų JSC Alfa Bank veiksmų tikslas buvo ir yra perimti RAB „ARVI NPK” verslą žymiai žemesne verslo rinkos vertės kaina, o likusią iš RAB „ARVI NPK” turto neišieškotą kredito išmokų dalį išieškoti asmeniškai iš V. K..

6.1.5.

Arbitražinė išlyga, esanti Garantijos sutarties 20 straipsnyje, kuria įtvirtintas visų ginčų, kylančių iš šios sutarties, įskaitant ir sutarties galiojimo klausimo, sprendimą Londono tarptautinio arbitražo teisme, yra negaliojanti, nes sudaryta dėl apgaulės, ekonominio spaudimo bei prieštarauja viešajai tvarkai. Be to, ji yra visumos JSC Alfa Bank priemonių, kuriomis siekta minėtų viešajai tvarkai ir gerai moralei prieštaraujančių tikslų, dalis. Iki 2015 m. lapkričio 27 d., kai buvo sudaryta Garantijos sutartis, JSC Alfa Bank niekada nesiuntė V. K. sutarties projekto ir niekaip jo neinformavo, kad į šią sutartį bus įtraukiama arbitražinė išlyga, juo labiau dėl jurisdikcijos Londono tarptautinio arbitražo teisme, t.y. jurisdikcijoje, su kuria nei suinteresuotas asmuo, nei RAB „ARVI NPK” verslas nieko bendro neturi. Taip pat pareiškėjas, įtraukdamas arbitražinį susitarimą į Garantijos sutartį, siekė iš esmės apriboti suinteresuoto asmens teisę į teisminę gynybą, nes pareiškęs ieškinį arbitražo teisme, tą pačią dieną pareiškėjas kreipėsi dėl V. K. turto arešto. Areštavus visą suinteresuoto asmens turtą pastarasis turėjo dalyvauti Londono tarptautinio arbitražo procese (ši arbitražo institucija laikoma viena brangiausių visame pasaulyje), kuriame buvo sprendžiamas ginčas anglų kalba (V. K. anglų kalba nekalba) pagal Anglijos teisę ir turėjo mokėti arbitražo rinkliavas. Taigi, areštavus visas asmenines lėšas, V. K. buvo priverstas dalyvauti tokiame procese, taip iš esmės apribojant jo teisę į teisminę gynybą.

6.2.

Arbitražinis susitarimas negalioja pagal taikytiną teisę arbitražiniam susitarimui. Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies a punkte numatyta, kad atsisakoma pripažinti ir leisti vykdyti tokį arbitražo sprendimą, kuris negalioja pagal įstatymą, kuriam pusės tą susitarimą „subordinavo“, o nesant tokio nurodymo – pagal tos šalies, kur buvo padarytas sprendimas, įstatymą. Kitaip tariant, atsisakoma pripažinti arbitražo sprendimą, jeigu arbitražinis susitarimas negalioja pagal teisę, taikytiną arbitražiniam susitarimui, jeigu šalys tokią teisę pasirinko, jeigu tokio pasirinkimo nėra – arbitražinio susitarimo galiojimas sprendžiamas pagal arbitražo vietos teisę. Suinteresuoto asmens teigimu:

6.2.1.

Jis tik dėl JSC Alfa Bank apgaulės ir ekonominio spaudimo sudarė Garantijos sutartį su joje esančia arbitražine išlyga – jokių sąsajų su Anglijos teise ir jokios ekonominės galimybės spręsti ginčą pagal Anglijos teisę Londono tarptautinio arbitražo teisme V. K. neturėjo ir neturi. Todėl laikytina, kad nebuvo V. K. valios ginčus spręsti pagal Anglijos teisę. Neprotinga ir neteisinga būtų teigti, kad ginčijant sandorį, sudarytą dėl ekonominio spaudimo ar apgaulės, būtų privalu laikytis dėl tokio spaudimo sudarytame sandoryje numatytos taikytinos teisės ar ginčų sprendimo formos (arbitražo) jau vien todėl, kad „iš neteisės negali kilti teisė“ ir spaudimą atlikęs ar apgavęs asmuo neturėtų turėti galimybės pasinaudoti savo „apgaulės rezultatu“, kurio JSC Alfa Bank ir siekė. Todėl V. K. savo prieštaravimus dėl arbitražinės išlygos reiškia, remdamasis Lietuvos, o ne Anglijos teise. Be to, šalys pasirinkdamos taikytiną teisę negali išvengti imperatyvių Lietuvos

teisės normų taikymo (CK 1.37 straipsnis). Lietuvos įstatymų nuostatos, reglamentuojančios arbitražinio susitarimo teisėtumą yra imperatyvios nuostatos. Lietuvos komercinio arbitražo įstatymo (toliau – Komercinio arbitražo įstatymas) 3 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad arbitražinis susitarimas yra dviejų ar daugiau šalių susitarimas perduoti spręsti arbitražo teismui, t. y. turi būti laisvanoriška abiejų šalių valia sudaryti arbitražinį susitarimą. Šiuo atveju V. K. laisvos valios dėl JSC Alfa Bank apgaulės ir ekonominio spaudimo sudaryti tokią arbitražinę išlygą nebuvo. Net jeigu teismas ir manytų, kad visgi tokia suinteresuoto asmens valia buvo, tai arbitražinis susitarimas gali būti panaikintas/pakeistas vėlesniais po pasirašymo šalių veiksmais. Egzistuoja ir tokios aplinkybės, t. y. Garantijos sutarties šalys atsisakė šioje sutartyje esančios arbitražinės išlygos, nes dar iki arbitražo proceso pradžios JSC Alfa Bank Rusijos teisme 2016 m. birželio 9 d. inicijavo bylą dėl RAB „ARVI NPK" negrąžintos kredito dalies priteisimo iš V. K. ir jis šiame procese dalyvavo–tokiu būdu šalys savo konkliudentiniais veiksmais susitarė atsisakyti susitarimo dėl arbitražo. Tik vėliau 2016 m. rugsėjo 20 d. pareiškėjas dėl tos pačios sumos priteisimo iš suinteresuoto asmens inicijavo bylą arbitražo teisme.

6.2.2.

JSC Alfa Bank, pareikšdamas ieškinį dėl tos pačios sumos priteisimo Rusijos teisme, pats savo veiksmais atsisakė Garantijos sutartyje esančios arbitražinės išlygos. Nepaisant šių V. K. prieštaravimų dėl arbitražo teismo jurisdikcijos nagrinėti tarp šalių kilusį ginčą, vienasmenis arbitras A. L. 2017 m. kovo 30 d. pripažino turįs jurisdikciją nagrinėti kilusį ginčą. Tačiau arbitražo jurisdikcijos pripažinimas daliniu arbitražo sprendimu, neatima iš šalies, ginčijančios jurisdikciją, ginčyti ją ir arbitražo sprendimo pripažinimo procese ir nacionalinis teismas tokiu atveju privalo iš naujo vertinti aplinkybes, kuriomis yra ginčijama arbitražo teismo jurisdikcija.

6.3.

V. K. teisė pateikti paaiškinimus arbitražo procese buvo iš esmės apribota. Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies b punkte numatyta, kad atsisakoma pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo sprendimą, jeigu pusei, prieš kurią padarytas sprendimas, nebuvo reikiamai pranešta apie arbitro paskyrimą ar apie arbitražo nagrinėjimą arba dėl kitų priežasčių ši pusė negalėjo pateikti savo pasiaiškinimų. Suinteresuotas asmuo nurodė:

6.3.1.

Jis negalėjo pateikti savo paaiškinimų arbitražo procese, nes visam jo turtui esant areštuotam, V. K. neturėjo finansinės galimybės pasamdyti pagal Anglijos teisę kvalifikuotų advokatų. Taip pat po to, kai vienasmenis arbitras A. L. 2017 m. kovo 30 d. priėmė dalinį sprendimą dėl jurisdikcijos, V. K. 2017 m. balandžio 18 d., pateikė prašymą informuoti, kokia yra minėto dalinio arbitražo sprendimo apskundimo tvarka. Tačiau 2017 m. balandžio 19 d. Londono tarptautinio arbitražo teismas informavo, kad tokios informacijos pateikti negali, t.y. net tokią informaciją arbitražo institucija, įvardinama kaip viena brangiausių arbitražo institucijų pasaulyje, atsisakė suteikti.

6.3.2.

Europos Žmogaus Teisių Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis garantuoja asmens teisę į pažeistų teisių teisminę gynybą. Užsienio teismų praktikoje (Vokietijos, Suomijos) pripažįstama, kad pažeidžiama asmens teisė į teisminę gynybą, jeigu asmuo yra priverčiamas dalyvauti arbitražo procese neturėdamas tam pakankamai lėšų. Taigi, tokiu atveju arbitražinis susitarimas yra negaliojantis, o arbitražo sprendimas, priimtas tokio susitarimo pagrindu, negali būti pripažįstamas ir vykdomas.

6.4.

Arbitražo procesas neatitiko pusių susitarimo arba, nesant tokio susitarimo, neatitiko tos šalies, kurioje vyko arbitražas, įstatymų (Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies d punktas).Arbitražo procesas byloje JSC Alfa Bank prieš V. K. neatitiko fundamentalių arbitražo principų, nes:

6.4.1.

Arbitražo teismas pažeidė esmines teisingo proceso normas, nepagrįstai V. K. parodymams, kuriuos jis pats asmeniškai pateikė 2017 m. spalio 10 d. arbitražo posėdžio metu, arbitražo sprendimu suteikė mažesnę įrodomąją galią. Apie tokias įrodymų vertinimo taisykles vienasmenis arbitras A. L. bylos šalių neinformavo. Tokį sprendimą arbitražo teismas grindė tuo, jog V. K. nebuvo iškviestas į teismo posėdį kaip liudytojas ir nebuvo priešingos šalies apklaustas. Ši arbitražo teismo aplinkybė negalėjo būti priežastimi suinteresuoto asmens parodymams suteikti mažesnę įrodomąją galią. V. K. arbitražo procese buvo ne liudytojas, bet atsakovas, nes JSC Alfa Bank reikalavo arbitraže priteisti skolą būtent iš V. K.. Apie tai, kad suinteresuotas asmuo pats asmeniškai dalyvaus 2017 m. spalio 10 d. teismo posėdyje arbitražo teismas buvo informuotas, tačiau pats arbitražo teismas nepasiūlė, o JSC Alfa Bank nereikalavo apklausti V. K. arbitražo posėdyje. Todėl nesuprantama, kodėl dėl paties arbitro procesinių pažeidimų ir paties JSC Alfa Bank pasyvumo, vienasmenis arbitras A. L. V. K. parodymams suteikė mažesnę įrodomąją galią. Teismas atsisako pripažinti ir leisti vykdyti užsienio arbitražo sprendimą, jeigu teismas nustato, kad arbitražo procesas neatitiko arbitražo vietos normų (Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies d punktas).

6.4.2.

Vienasmenis arbitras A. L. pažeidė Jungtinės Karalystės Arbitražo įstatymo 33 straipsnio 1 dalies a punktą, kuriame nustatyta arbitro pareiga veikti teisingai ir nešališkai, suteikiant galimybę kiekvienai iš šalių atsikirsti į kitos šalies reikalavimus ir pareikšti savo poziciją, iš esmės viso arbitražo proceso metu ignoruodamas V. K. priešieškinio reikalavimą pripažinti negaliojančia Garantijos sutartį. Šiuo atveju suinteresuotas asmuo pateikė priešieškinį 2017 m. sausio 5 d., o JSC Alfa Bank pateikė savo atsiliepimą į priešieškinį 2017 m. balandžio 28 d., tačiau vienasmenis arbitras A. L. nesuteikė V. K. teisės pateikti dubliką dėl savo priešieškinio, kaip tai numatyta arbitražo taisyklių 15.5 straipsnyje. Negana to, kad arbitražo teismas nesuteikė teisės V. K. atsiliepti, arbitražo sprendime vienasmenis arbitras apskritai ignoravo jo priešieškinio reikalavimą ir dėl jo arbitražo sprendimo rezoliucinėje dalyje net nepasisakė.

6.4.3.

2017 m. spalio 10 d. arbitražo teismo posėdis buvo įrašomas. Posėdžio garso įrašo pagrindu buvo parengtas posėdžio protokolas. 2017 m. spalio 17 d. V. K. atstovė pateikė prašymą suteikti galimybę susipažinti su posėdžio garso įrašu, nes posėdžio protokolas, ypatingai tose dalyse, kuriose yra užfiksuoti V. K. pasisakymai buvo neaiškus ir iškraipytas. 2017 m. spalio 17 d. arbitras A. L. atsakė, kad posėdžio garso įrašo neturi, nes garso įrašu disponuoja JSC Alfa Bank pasitelktas paslaugų teikėjas, įrašęs arbitražo posėdį ir parengęs detalų posėdžio protokolą. Suinteresuoto asmens vertinimu, kadangi arbitražo teismas pasirūpinti posėdžio garso įrašu ir detaliu posėdžio protokolu pavedė JSC Alfa Bank atstovams (pastarieji atsisakė pateikti posėdžio garso įrašą suinteresuotam asmeniui), tokiu būdu jam buvo užkirsta galimybė tinkamai pasirengti rašytinę baigiamąją kalbą, o JSC Alfa Bank priešingai – turėjo visas galimybes perklausyti arbitražo posėdžio įrašą, įsitikinti jai reikšmingų pasisakymų posėdžio protokole atitikimo posėdžio garso įrašui ir taip parengti tinkamas rašytines baigiamąsias kalbas. V. K. galėjo mažų mažiausiai tikėtis, kad ne tik bus daromas arbitražo posėdžio garso įrašas, bet ir abi šalys turės vienodą galimybę susipažinti su arbitražo posėdžio įrašu. Vienasmenis arbitras A. L. tokios galimybės V. K. neužtikrino.

6.4.4.

Neatmestina galimybė, kad arbitražo posėdžio garso įrašą atsisakyta pateikti dėl arbitražo bylos šalies (JSC Alfa Bank), kuri buvo tame pačiame posėdžių kambaryje kaip ir vienasmenis arbitras (V. K. ir jo atstovai prisijungė prie posėdžio video-konferencijos būdu), ir vienasmenio arbitro A. L. neleistinos tarpusavio komunikacijos, nes Tarptautinės advokatų asociacijos (IBA) paskelbtos Atstovavimo šalims tarptautiniame arbitraže gairės draudžia, prasidėjus arbitražo procesui, bet kokią ex parte komunikaciją tarp arbitro ir bylos šalies. Tai yra grubus Jungtinės Karalystės Arbitražo įstatymo 33 straipsnio 1 dalies a punkto, numatančio arbitro pareigą veikti teisingai ir nešališkai, suteikiant galimybę kiekvienai iš šalių atsikirsti į kitos šalies reikalavimus ir pareikšti savo poziciją, pažeidimas, dėl kurio arbitražo sprendimas negali būti pripažintas ir leistas vykdyti Lietuvos Respublikoje.

6.4.5.

Po to, kai vienasmenis arbitras A. L. 2017 m. kovo 30 d. priėmė dalinį sprendimą dėl jurisdikcijos, kuriuo pripažino arbitražo teismo jurisdikciją nagrinėti tarp šalių kilusį ginčą, JSC Alfa Bank ir V. K., pasinaudodami Londono tarptautinio arbitražo teismo 27.1 straipsnio suteikta teise pateikti prašymą arbitražo teismui ištaisyti klaidas, pateikė prašymus dėl klaidų ištaisymo. 2017 m. balandžio 4 d. JSC Alfa Bank pateikė prašymą ištaisyti daliniame sprendime dėl jurisdikcijos esančias klaidas. Šį prašymą vienasmenis arbitras 2017 m. balandžio 11 d. nutartimi tenkino ir pareiškėjo nurodytas klaidas ištaisė. 2017 m. balandžio 26 d. V. K. pateikė analogišką prašymą ištaisyti daliniame sprendime esančias klaidas, tačiau 2017 m. gegužės 8 d. vienasmenis arbitras atsisakė tenkinti šį prašymą. Tokiu būdu vienasmenis arbitras pažeidė Jungtinės Karalystės Arbitražo įstatymo 33 straipsnio 1 dalies a punktą.

6.4.6.

Arbitražo procese V. K. pateikė prašymą išreikalauti įrodymus iš JSC Alfa Bank. Dalį reikalautų pateikti įrodymų JSC Alfa Bank pateikė savo valia. Pareiškėjui pateikus akivaizdžiai ne visus įrodymus, suinteresuotas asmuo 2017 m. gegužės 5 d. pateikė prašymą suteikti galimybę pateikti savo rašytinius paaiškinimus. Šį prašymą vienasmenis arbitras vėlgi ignoravo ir atsisakė tenkinti – V. K. nebuvo suteikta galimybė patikslinti savo priešieškinio reikalavimus, pateikti rašytinius paaiškinimus dėl JSC Alfa Bank pateiktų įrodymų ir dėl tų įrodymų, kuriuos pareiškėjas nuo V. K. nuslėpė. Tai taip pat yra Jungtinės Karalystės Arbitražo įstatymo 33 straipsnio 1 dalies a punkto pažeidimas, dėl ko arbitražo sprendimas negali būti pripažintas ir leistas vykdyti.

6.5.

Arbitražo teismo sprendimas dalyje dėl priteistų netesybų prieštarauja Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai, nes juo priteistos baudinės netesybos:

6.5.1.

Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad „neprotingai didelės netesybos gali būti vertinamos kaip viešosios tvarkos pažeidimas, jeigu jos reikštų lupikavimo įteisinimą.“Baudinės netesybos turi būti teismo mažinamos iki protingo netesybų dydžio (CK 6.73 straipsnio 2 dalis, CK 6.258 straipsnis). Baudinės netesybos taip pat yra nesuderinamos su ES teise. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, inter alia, pabrėžia, jog aiškiai per didelėmis netesybos pripažįstamos tada, kai jos neproporcingos, jų dydis prieštarauja protingumo, sąžiningumo principams, sąžiningai verslo praktikai ir suteikia galimybę nepagrįstai praturtėti vienai šaliai bei pažeidžia teisėtus kitos šalies interesus. Šiuo atveju, iš bendros 20,4 mln. Eur sumos priteistų netesybų suma sudaro net 9,12 mln. Eur, t. y. beveik 45 proc. visos iš V. K. priteistos sumos. Rusijos rubliais (RUR) priteistų netesybų suma net viršija pagrindinės skolos sumą: 404 mln. RUR pagrindinės skolos ir net 445 mln. RUR netesybų.

6.5.2.

Vienasmenis arbitras A. L. priteisė JSC Alfa Bank naudai netesybas nuo pagrindinės skolos sumos, baudines netesybas nuo nesumokėtų palūkanų. Rusijos rubliais priteistų netesybų dydis – 0,2 proc. dydžio per dieną (Garantijos sutarties 3.5 straipsnis), t. y. net 73 proc. per metus, eurais priteistų netesybų dydis – 0,1 proc. dydžio per dieną, t.y. net 36,5 proc. per metus. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje 0,1 proc. dydžio per dieną netesybos vertinamos, kaip galinčios prieštarauti viešajai tvarkai. Šiuo atveju vienasmenis arbitras priteisė net 0,2 proc. dydžio per dieną netesybas. Tokį sprendimą dėl tokio dydžio netesybų priteisimo vienasmenis arbitras priėmė nepaisant to, jog JSC Alfa Bank prašymą priteisti šias netesybas pagal Garantijos sutarties 3.5 straipsnį pateikė 2017 m. spalio 6 d. (penktadienis), 18.30 val. Lietuvos laiku, t.y. iš esmės vieną dieną prieš arbitražo posėdį 2017 m. spalio 10 d. (antradienis). V. K. kategoriškai nesutiko su šiuo JSC Alfa Bank reikalavimu – iš jo negalėjo būti priteisiamos netesybos už laikotarpį, kol V. K. nebuvo informuotas apie pareigą mokėti netesybas –Garantijos sutartyje aiškiai nurodyta, kad jo pareiga mokėti sumas pagal sutartį atsiranda tik po to, kai Garantijos sutartyje numatyta tvarka JSC Alfa Bank tokį prašymą pateikia. Iki 2017 m. spalio 6 d. tokio prašymo dėl netesybų JSC Alfa Bank nebuvo pateikusi. Taigi arbitražo sprendimas dalyje dėl priteistų netesybų prieštarauja viešajai tvarkai ir negali būti pripažintas ir leistas vykdyti.

7.

Pareiškėjas JSC Alfa Bank pateiktuose rašytiniuose paaiškinimuose palaikė savo prašymą – pripažinti ir leisti Lietuvos Respublikoje Londono tarptautinio arbitražo teismo 2018 m. vasario 7 d. dalinį sprendimą, priimtą arbitražo byloje Nr. 163435, dėl piniginių lėšų priteisimo iš suinteresuoto asmens V. K.. Pareiškėjas nurodė:

7.1.

Suinteresuoto asmens atsiliepime nurodomos faktinės aplinkybės jau yra įvertintos arbitražo sprendime ir galėtų būti nebent atskiros bylos, pradėtos Londono tarptautiniame arbitražo teisme, vertinimo objektas, tačiau jokiu būdu ne Lietuvos apeliacinio teismo, kuris sprendžia arbitražo sprendimo pripažinimo klausimą, nagrinėjimo objektas. Suinteresuoto asmens prašomos Lietuvos apeliacinio teismo įvertinti aplinkybės iš esmės reikštų arbitražo sprendimo peržiūrėjimą iš esmės, nors teismas negali pakeisti arbitražo nustatytų faktinių aplinkybių kitomis aplinkybėmis bei atlikti kitokią tų aplinkybių teisinę kvalifikaciją, nei ją atliko arbitražo teismas. Atsižvelgiant į tai, suinteresuoto asmens atsiliepime į prašymą pateikti argumentai, susiję su faktinėmis bylos aplinkybėmis, apskritai neturėtų būti vertinami.

7.2.

Suinteresuotas asmuo savo atsiliepime iškraipo bei melagingai pateikia didelę dalį faktinių aplinkybių ir skleidžia neteisingus faktus apie pareiškėją. Suinteresuotas asmuo neteisingai pateikia faktines aplinkybes apie Garantijos sutarties pasirašymą, taip sudarydamas įspūdį apie neva netikėtą prašymą jam garantuoti už savo grupės įmonę ar tariamą spaudimą pasirašyti Garantijos sutartį. Pareiškėjo paaiškinimu, tiek asmeniškai su suinteresuotu asmeniu, tiek ir su „ARVI“ grupės įmonių vadovais ir darbuotojais dar iki Garantijos sutarties pasirašymo kurį laiką buvo tariamasi dėl tokio pobūdžio sutarties pasirašymo, derinamos sutarties sąlygos. 2015 m. lapkričio 3 d. Marijampolėje buvo suorganizuotas susitikimas, kurio metu buvo tariamasi dėl pareiškėjo finansavimo RAB „ARVI NPK” atnaujinimo. Kadangi RAB „ARVI NPK” vėlavimas vykdyti savo sutartines prievoles kėlė susirūpinimą pareiškėjui, buvo tariamasi dėl būdų, galinčių užtikrinti RAB „ARVI NPK” prievolių vykdymą, tarp kurių buvo ir galutinio „ARVI“ grupės savininko – suinteresuoto asmens – laidavimas už RAB „ARVI NPK” prievoles. 2015 m. lapkričio 3 d. susitikimo protokolas patvirtina, kad pareiškėjas ir suinteresuotas asmuo susitarė dėl suinteresuoto asmens laidavimo pagal Anglijos teisę. Suinteresuotas asmuo pasirašė šį protokolą, taip patvirtindamas susitikimo metu šalių priimtus sprendimus ir padarytus susitarimus. Neabejotina, kad „ARVI“ grupę įkūręs ir ilgametę verslo patirtį turintis suinteresuotas asmuo, be kita ko pasirašęs ne vieną laidavimo sutartį, suprato, kad įsipareigojimas laiduoti ar tuo labiau pats laidavimas už kito asmens prievoles nėra vien moralinis ar neįpareigojantis. Po įvykusio susitikimo toliau sekė Garantijos sutarties sąlygų derinimas. Priešingai atsiliepimo teiginiams, sutarties tekstą peržiūrėjo suinteresuoto asmens teisininkai, su jais buvo suderintos sutarties sąlygos. Suderinus Garantijos sutarties turinį, buvo susitarta dėl suinteresuoto asmens pasirašymo laiko. Prieš pasirašydamas sutartį, suinteresuotas asmuo tarėsi su savo teisininkais ir po šio pasitarimo, neišreiškęs jokių pastabų ar komentarų, sutartį pasirašė. Būtent tokiomis sąlygomis, t. y. praėjus net 24 dienoms nuo suinteresuoto asmens įsipareigojimo laiduoti už RAB „ARVI NPK” pagal Anglijos teisę, suderinus sutarties turinį ir susitarus dėl pasirašymo laiko, sutartis ir buvo pasirašyta.

7.3.

RAB „ARVI NPK” akcijos priklauso UAB „Arvi fertis“, kurios visos akcijos priklauso UAB „ARVI“ ir ko, tuo tarpu 66,67 proc. UAB „ARVI“ ir ko akcijų valdo UAB „Vyrja“, kurios visos akcijos priklauso suinteresuotam asmeniui, jo sūnui ir buvusiai sutuoktinei. Pareiškėjas, suinteresuotam asmeniui pasirašius Garantijos sutartį, atnaujino finansavimą RAB „ARVI NPK”, kadangi tikėjo, jog RAB „ARVI NPK” laikysis savo įsipareigojimų laiku mokėti įmokas, tačiau tai nebuvo daroma, RAB „ARVI NPK” ir toliau vėlavo vykdyti savo sutartines prievoles. Atsižvelgdamas į tai, pareiškėjas 2016 m. balandžio 13 d. raštu informavo „ARVI“ įmonių grupę, kad RAB „ARVI NPK” nevykdo prisiimtų įsipareigojimų, todėl skaičiuojant susidarė pagrindinės skolos ir palūkanų už suteiktas kredito linijas/kreditus grąžinimo įsiskolinimas. Pareiškėjas pažymėjo, kad ketina kreiptis į RAB „ARVI NPK” dėl viso įsiskolinimo padengimo prieš terminą, ką ir padarė 2016 m. balandžio 14 d. Nutraukiant sutartis, vien pagrindinės skolos pradelsti mokėjimai sudarė 2 060 000 Eur ir 68 993 226,12 RUR. Akivaizdu,

kad sumos buvo nemažos, o nei RAB „ARVI NPK”, nei „ARVI“ įmonių grupė nereagavo į prašymus padengti įsiskolinimus ir nevykdė savo įsipareigojimų nevėluoti grąžinant kreditus, todėl pareiškėjas buvo priverstas imtis būtent tokių veiksmų, pagrįstų verslo logika bei įvertinus riziką, jog RAB „ARVI NPK” skola toliau tik augs.

7.4.

Suinteresuoto asmens nurodyti argumentai dėl arbitražo teismo neva padarytų procedūrinių pažeidimų yra nepagrįsti. Suinteresuoto asmens pateikiami argumentai tik patvirtina, kad pats suinteresuotas asmuo yra pasirinkęs ne ginti savo pažeistas teises (jeigu vertina, kad jos pažeistos), bet iš esmės tik siekia vilkinti arbitražo sprendimo pripažinimo procedūrą. Jeigu suinteresuotas asmuo iš tiesų vertintų, kad Garantijos sutartis sudaryta neteisėtai ar kad arbitražinė išlyga joje yra negaliojanti ar neteisėta, tai suinteresuotas asmuo jau būtų pareiškęs atitinkamus reikalavimus pripažinti Garantijos sutartį ar atskiras jos dalis negaliojančiais. Taip pat nėra jokių teismų ar kitų institucijų sprendimų, kuriais būtų pripažinta, kad Garantijos sutartis ar atskiros jos sąlygos yra negaliojančios. Suinteresuoto asmens argumentai, kad arbitražo teismas nesprendė suinteresuoto asmens priešieškinio yra klaidinantys. Pateikęs arbitražo teismui dokumentą, kuris pavadintas „gynybos argumentais ir priešieškiniu“, suinteresuotas asmuo už jį net nesumokėjo žyminio mokesčio ir toks priešieškinis net nebuvo teismo priimtas nagrinėti. Suinteresuoto asmens nurodomos aplinkybės dėl negalėjimo apmokėti arbitražo išlaidų, nes jo sąskaitos buvo areštuotos, nepateisina arbitražo procedūrų nesilaikymo. Londono tarptautinio arbitražo teismo reglamento taisyklių 24.6 punktas numato, kad teismas gali nenagrinėti šalies pateikto ieškinio/priešinio ieškinio, jeigu jį pateikusi šalis neapmokėjo arbitražo rinkliavos.

7.5.

Aplinkybė dėl to, kaip arbitras traktavo V. K. parodymus, nesukėlė jokio esminio neteisingumo jo atžvilgiu, nes iš sprendimo akivaizdu, kad arbitras būtų padaręs tokią pačią išvadą net tuo atveju, jei suinteresuotas asmuo būtų buvęs kryžmiškai apklaustas. Arbitro sprendimas atmesti V. K. argumentus dėl numanomo klaidinimo buvo (pirmiausia) grindžiamas išvada, kad klaidinimas, kaip teigia V. K., negalėjo būti numanytas iš aplinkybių, kuriomis rėmėsi arbitras. Ši išvada buvo grindžiama objektyvia tų aplinkybių analize, o ne V. K. parodymais, kaip jis suprato tas aplinkybes, kas yra nereikšminga pagal Anglijos sutarčių teisę.

7.6.

Suinteresuotas asmuo niekada neginčijo arbitražinės išlygos. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotoje praktikoje įtvirtinta kontinentinės teisės valstybėse visuotinai pripažįstama arbitražo teisė spręsti dėl savo kompetencijos, taip pat arbitražinio susitarimo galiojimo klausimus (kompetencijos-kompetencijos doktrina). Kompetencijos-kompetencijos doktrina arbitražo teismui suteikia galimybę spręsti dėl savo kompetencijos, o arbitražinės išlygos autonomiškumas reiškia, kad arbitražo teismui pagal savo kompetenciją nusprendus, kad sutartis, kurioje įtvirtinta arbitražinė išlyga, yra niekinė, arbitražinė išlyga yra išsaugoma, nes dėl pagrindinės sutarties negaliojimo ji automatiškai nėra pripažįstama negaliojančia, o arbitražo teismas nepraranda jurisdikcijos. Kaip nurodyta kasacinio teismo praktikoje, tai taip pat reiškia, kad bendrosios kompetencijos teismas paprastai negali spręsti arbitražo kompetencijos klausimo, kol arbitrai nepriims sprendimo.

7.7.

Kadangi byloje buvo kilęs ginčas dėl Londono tarptautinio arbitražo teismo kompetencijos nagrinėti tarp šalių kilusį ginčą, tai iki priimant arbitražo sprendimą 2017 m. kovo 30 d. arbitražo teismas priėmė dalinį sprendimą dėl jurisdikcijos, kuriame kartu buvo vertinami ir suinteresuoto asmens argumentai dėl arbitražinės išlygos galiojimo. Arbitražo teismas pripažino, kad yra kompetentingas nagrinėti ginčą ir šio 2017 m. kovo 30 d. priimto dalinio sprendimo suinteresuotas asmuo niekada neginčijo.

7.8.

Arbitražo sprendimas buvo priimtas nešališko arbitražo, šiam išsamiai išnagrinėjus visas svarbias bylos aplinkybes, o suinteresuotam asmeniui turint galimybę byloje teikti ir teikiant atsikirtimus į ieškinio reikalavimus bei turint byloje atstovus. Tuo tarpu prieštaraujančiais viešajai tvarkai gali būti laikomi tik tokie arbitražo teismo sprendimai, kurie pažeidžia fundamentalius ir aiškius teisingumo ir sąžiningumo principus, pagrindines moralės normas. Teismas, spręsdamas, ar prašomas panaikinti arbitražo teismo sprendimas neprieštarauja viešajai tvarkai, nesprendžia, ar arbitražo teismas tinkamai nustatė faktines aplinkybes ir tinkamai jas vertino, nenagrinėja, kaip buvo tiriami įrodymai arbitražo procese, taip pat nevertina, ar tinkamai buvo taikytos proceso ir materialiosios teisės normos, nes, pirma, tai nėra proceso dėl arbitražo teismo sprendimo apskundimo dalykas ir, antra, arbitražo teismo turinio vertinimas nepatenka į viešosios tvarkos išlygą. Taigi suinteresuoto asmens argumentai, susiję su tariamais proceso normų pažeidimais ir faktinių aplinkybių neva neteisingu vertinimu, nepatenka į viešosios tvarkos išlygą, todėl nėra pagrindo atsisakyti pripažinti teisėto ir pagrįsto arbitražo sprendimo.

Prašymas tenkintinas

8.

Arbitražas yra visuotinai pripažintas alternatyvus ginčų sprendimo būdas, lygiavertis ginčų sprendimui nacionaliniuose teismuose. Šios alternatyvios jurisdikcijos pagrindas yra šalių laisva valia sudarytas susitarimas perduoti konkrečius ginčus nagrinėti arbitražo teismui, kuriuo šalys ne tik suteikia teisę jų ginčą nagrinėti arbitrams, apsisprendžia dėl arbitraže galimų spręsti ginčų dalyko ir ginčų sprendimui taikytinų taisyklių, bet kartu ir atsisako teisės dėl arbitražiniame susitarime nurodytų ginčų nagrinėjimo kreiptis į bet kurios valstybės teismus. Taigi arbitražo jurisdikcija pagrįsta šalių dispozityvumo ir sutarčių privalomumo principais, ji suteikia šalims galimybę perduoti ginčą nagrinėti šalių pasirinktiems profesionalams. Valstybei teisės aktais įtvirtinus galimybę šalims pasirinkti alternatyvų ginčo sprendimų būdą, šalims sukuriami pagrįsti pasitikėjimo tokiu ginčo sprendimo būdu lūkesčiai, pirmiausia apimantys tai, kad arbitražo teismų priimti sprendimai bus gerbiami ir vykdomi, taigi arbitražų teismų sprendimai gali būti peržiūrimi tik išskirtiniais atvejais, kai vienareikšmiškai pažeistos fundamentalios vertybės, priešingu atveju būtų paneigiama arbitražo, kaip alternatyvaus ginčų sprendimo būdo, esmė.

9.

Užsienio arbitražo sprendimo pripažinimas yra teisinės galios šiam sprendimui suteikimas Lietuvos Respublikoje, jo prilyginimas nacionalinio teismo ar arbitražo sprendimui. Tik pripažintas užsienio arbitražo sprendimas sukelia teisinius padarinius Lietuvos Respublikoje, įgyja res judicata galią ir gali būti vykdomas (CPK 809 straipsnio 1 dalis, Komercinio arbitražo įstatymo 51 straipsnio 4 dalis). Lietuvos Respublikoje užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo sąlygas nustato 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio teismų ir arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo (toliau – Niujorko konvencija) (CPK 810 straipsnio 6 dalis, Komercinio arbitražo įstatymo 51 straipsnio 1 dalis).

10.

Pažymėtina, kad tiek pagal galiojančias CPK ir Komercinio arbitražo įstatymo nuostatas, tiek pagal suformuotą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisės aiškinimo ir taikymo praktiką, teismui, sprendžiančiam užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo tokį sprendimą vykdyti klausimus, suteiktos aiškiai apibrėžtos arbitražo teismo sprendimo tikrinimo galios. Pirma, Niujorko konvencijos V straipsnyje numatytas baigtinis galimų arbitražo teismo sprendimo nepripažinimo pagrindų sąrašas, todėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūra reiškia Niujorko konvencijos V straipsnyje įtvirtintų pagrindų buvimo ar nebuvimo patikrinimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. sausio 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2002; 2011 m. liepos 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2011). Antra, net ir vertinant arbitražo teismo sprendimą remiantis Niujorko konvencijos V straipsnyje išvardytais pagrindais, teismo atliekamas vertinimas jokiais atvejais negali būti toks išsamus, kad prilygtų arbitražo teismo sprendimo ar kai kurių jame nagrinėtų klausimų peržiūrėjimui iš esmės. Taigi teismas, nagrinėjantis arbitražo teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimą, neturi teisės nagrinėti bylą iš esmės, aiškintis, ar arbitrai teisingai nustatė faktines bylos aplinkybes, ar teisingai ištyrė bei įvertino įrodymus, ar tinkamai taikė teisės normas ir pan.

11.

Teisėjų kolegija pažymi, kad bendrasis draudimas, atliekant užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo procedūrą, peržiūrėti sprendimą iš esmės, išreiškia arbitražo, kaip alternatyvaus valstybiniams teismams ginčų sprendimo būdo, esmę. Toks peržiūrėjimas reikštų, kad, nepaisant to, jog šalių ginčas išspręstas jų pasirinktu būdu, vėliau atliekama visapusiška teisminė kontrolė pakeistų alternatyvioje jurisdikcijoje priimtą sprendimą. Galimybė peržiūrėti arbitražo sprendimą paneigtų sutartinį ir privatų arbitražo procedūros pobūdį bei neleistų šalims pasinaudoti tais privalumais, kurių šalys siekė perduodamos ginčą spręsti arbitražui. Kaip yra pažymėjęs Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, efektyvaus arbitražo interesus atitinka tai, kad arbitražo sprendimų peržiūrėjimas turėtų būti ribotos apimties ir kad sprendimo panaikinimas ar atsisakymas jį pripažinti būtų galimas tik išskirtinėmis aplinkybėmis (1999 m. birželio 1 d. sprendimas byloje Nr. C-126/97 Eco Swiss China Time Ltdv. Benneton International NV). Tačiau šis draudimas nereiškia, kad teismas arbitražo sprendimo pripažinimo procese neturi susipažinti su arbitražo sprendimo turiniu ir išanalizuoti jo motyvus, siekiant įsitikinti, ar neegzistuoja Niujorko konvencijoje nustatyti arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindai. Draudimas iš esmės peržiūrėti užsienio arbitražo sprendimą ir teismo pareiga patikrinti atsisakymo pripažinti tokį sprendimą pagrindų buvimą sistemiškai dera ir vienas kitam neprieštarauja, nes atlikdamas tokią patikrą teismas negali pakeisti arbitražo nustatytų faktinių aplinkybių kitomis aplinkybėmis bei atlikti kitokią tų aplinkybių teisinę kvalifikaciją, nei ją atliko arbitražo teismas. Kartu šalių pasirinktas ginčo sprendimo būdas arbitražu neturėtų sukurti sąlygų pažeisti fundamentalias viešosios tvarkos taisykles, todėl užsienio arbitražo sprendimo analizė galima tokiu mastu, kiek ji skirta įvertinti galimą viešosios tvarkos pažeidimą. Jei viešosios tvarkos pažeidimas negali būti visapusiškai įvertintas vien susipažinus su arbitražo sprendimo turiniu ir šį pažeidimą lemia arbitražo neanalizuotos aplinkybės bei jo netirti įrodymai, sprendimo pripažinimą atliekantis teismas gali įtraukti į savo vertinimą faktus, kurių nevertino arbitražas, priimdamas sprendimą, ir tirti įrodymus, kurių jis netyrė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-363/2014).

12.

1958 m. Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinti pagrindai, kurie yra taikomi tik tada, kai to reikalauja arbitražo šalis, prieš kurią yra priimtas prašomas pripažinti ir leisti vykdyti užsienio valstybės arbitražo sprendimas. Todėl būtent šiai šaliai tenka pareiga įrodyti aplinkybes, sudarančias užsienio valstybės arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindą. 1958 m. Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalis numato, kad užsienio valstybėje priimtą arbitražo sprendimą pripažinti ar vykdyti gali būti atsisakyta kai prašo ta pusė, prieš kurią jis nukreiptas, tik tada, jei ši pusė pateikia tos vietos, kur prašoma pripažinti ir vykdyti, kompetentingoms valdžios institucijoms įrodymą, kad: a) II straipsnyje nurodyto susitarimo pusės pagal joms taikomą įstatymą buvo kuriuo nors mastu neveiksnios arba šis susitarimas negalioja pagal įstatymą, kuriam pusės tą susitarimą subordinavo, o nesant tokio nurodymo – pagal tos šalies, kur buvo padarytas sprendimas, įstatymą, arba b) pusei, prieš kurią padarytas sprendimas, nebuvo reikiamai pranešta apie arbitro paskyrimą ar apie arbitražo nagrinėjimą arba dėl kitų priežasčių ši pusė negalėjo pateikti savo pasiaiškinimų, arba c) nurodytasis sprendimas buvo padarytas dėl ginčo, kurio nenumato arbitražinis susitarimas arba neapima arbitražinio susitarimo ar arbitražinės išlygos sutartyje sąlygos, arba tame sprendime yra nuostatų tokiais klausimais, kurių neapima arbitražinis susitarimas ar arbitražinė išlyga sutartyje; tačiau jeigu nuostatai tais klausimais, kuriuos apima arbitražinis susitarimas ar išlyga, gali būti atskirti nuo tų, kurių neapima šis susitarimas ar išlyga, tai ta arbitražo sprendimo dalis, kurioje yra nuostatai arbitražinio susitarimo ar arbitražinės išlygos sutartyje apimamais klausimais, gali būti pripažįstama ir vykdoma, arba d) arbitražo institucijos sudėtis ar arbitražo procesas neatitiko pusių susitarimo arba, nesant tokio susitarimo, neatitiko tos šalies, kurioje vyko arbitražas, įstatymų, arba e) sprendimas pusėms dar nebuvo galutinis arba jo vykdymą panaikino ar sustabdė tos šalies, kurioje jis buvo padarytas, arba tos šalies, kurios įstatymai taikomi, kompetentinga valdžios institucija.

13.

Nagrinėjamu atveju suinteresuotas asmuo V. K. savo atsiliepime tiesiogiai remiasi arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindu, numatytu Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies a) punkte. Suinteresuoto asmens tvirtinimu, arbitražinį

susitarimą jis sudarė tik dėl JSC Alfa Bank apgaulės ir ekonominio spaudimo, todėl jo laisvos valios sudaryti tokią arbitražinę išlygą nebuvo. Be to, V. K. teigimu, net ir laikant, kad jis savo valia pasirašė Garantijos sutartį su joje esančia arbitražine išlyga, šiuo atveju egzistuoja aplinkybės, patvirtinančios, kad dar iki arbitražo proceso pradžios šalys atsisakė Garantijos sutartyje esančios arbitražinės išlygos, t.y. JSC Alfa Bank, pareikšdamas ieškinį dėl tos pačios sumos priteisimo iš V. K. Rusijos teisme, tokiais veiksmais atsisakė Garantijos sutartyje esančios arbitražinės išlygos (šios nutarties 6.2.1. – 6.2.2. punktai). Taip pat suinteresuotas asmuo nurodo, kad šiuo atveju egzistuoja ir Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies b punkte įtvirtintas užsienio arbitražo teismo sprendimo nepripažinimo pagrindas. Šį savo argumentą suinteresuotas asmuo grindžia dviem aplinkybėm. Pirma, jis negalėjo pateikti savo paaiškinimų arbitražo procese, nes visam jo turtui esant areštuotam, jis neturėjo finansinės galimybės pasamdyti pagal Anglijos teisę kvalifikuotų advokatų ir, antra, arbitražo teismas nesuteikė informacijos dėl 2017 m. kovo 30 d. priimto dalinio sprendimo dėl jurisdikcijos apskundimo tvarkos (nutarties 6.3.1. – 6.3.2. punktai). Pasisakydamas dėl Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies d punkte įtvirtinto užsienio valstybės arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindo, suinteresuotas asmuo paaiškino, kad arbitražo procesas byloje JSC Alfa Bank prieš V. K. neatitiko fundamentalių arbitražo principų, nes arbitražo teismas nepagrįstai suinteresuoto asmens įrodymams suteikė mažesnę įrodomąją galią bei ignoravo jo priešieškinio reikalavimus pripažinti Garantijos sutartį negaliojančia ir dėl to sprendime nepasisakė, atsisakė pateikti suinteresuotam asmeniui arbitražo posėdžio garso įrašą, netenkino V. K. prašymo ištaisyti 2017 m. kovo 30 d. daliniame sprendime dėl jurisdikcijos esančias akivaizdžias klaidas, tuo tarpu analogišką pareiškėjo prašymą tenkino, taip pat nesuteikė galimybės V. K. pasisakyti dėl JSC Alfa Bank pateiktų ir nepateiktų įrodymų(šios nutarties 6.4.1. – 6.4.6. punktai).

14.

1958 m. Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalyje įtvirtinti užsienio valstybės arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindai pasižymi tuo, jog dėl jų buvimo teismas turi spręsti ex officio, t. y. kiekvienu atveju, nepriklausomai, ar šalis, prieš kurią nukreiptas užsienio valstybės arbitražo sprendimas, jais remiasi (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. sausio 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-145/2002; 2002 m. sausio 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-146/2002; 2011 m. liepos 8 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-323/2011). Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies a) punkte nurodyta, kad arbitražo teismo sprendimą pripažinti ir vykdyti gali būti atsisakoma, kai ginčo objektas pagal šalies, kurioje prašoma pripažinti ir vykdyti arbitražo teismo sprendimą, įstatymus negali būti arbitražo dalyku. Lietuvos apeliacinis teismas šioje byloje tokių aplinkybių nenustatė ir šio atsisakymo pripažinti arbitražo teismo sprendimą pagrindo buvimas nėra keliamas byloje. Vadovaujantis Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies b) punktu, užsienio arbitražo sprendimą gali būti atsisakoma pripažinti ir leisti vykdyti tuo atveju, kai to sprendimo pripažinimas ir vykdymas prieštarauja šios šalies viešajai tvarkai.

15.

Nagrinėjamoje byloje suinteresuotas asmuo teigia, kad Arbitražo sprendimas prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintai viešajai tvarkai. Viešosios tvarkos pažeidimas grindžiamas tuo, kad Garantijos sutartis su joje esančia arbitražine išlyga buvo sudaryta dėl pareiškėjo apgaulės bei ekonominio spaudimo suinteresuotam asmeniui, taip pat Garantijos sutartis ir joje esanti arbitražinė išlyga prieštarauja viešajai tvarkai ir gerai moralei (šios nutarties 6.1.1. – 6.1.5. punktai). Taip pat arbitražo sprendimas dalyje dėl priteistų netesybų prieštarauja Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai, nes juo priteistos baudinės netesybos (nutarties 6.5.1. – 6.5.2. punktai).

16.

Atsižvelgdama į teismo pareigą ex officio patikrinti arbitražo sprendimo atitiktį viešosios tvarkos išlygai, taip pat į suinteresuotojo asmens atsiliepime dėstomus argumentus, teisėjų kolegija pasisako dėl pagrindų atsisakyti pripažinti arbitražo sprendimą pagal Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies a),b) bei d) punktus ir 2 dalies b) punktą.

Dėl Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies a) punkte bei 2 dalies b) punkte numatytų arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindų

17.

Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad suinteresuoto asmens atsiliepime išdėstyti argumentai dėl arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindų, įtvirtintų Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies a) punkte bei 2 dalies b) punkte buvimo iš esmės grindžiami analogiškomis aplinkybėmis (šios nutarties 13 ir 15 punktai), todėl nurodytų sprendimo nepripažinimo pagrindų (ne)egzistavimo klausimas sprendžiamas kartu.

18.

Kasacinio teismo nuosekliai formuojamoje praktikoje išaiškinta, kad sąvoka „viešoji tvarka“ tarptautinio arbitražo doktrinoje ir praktikoje aiškinama kaip tarptautinė viešoji tvarka, apimanti fundamentalius sąžiningo proceso principus, taip pat imperatyviąsias teisės normas, įtvirtinančias pagrindinius ir visuotinai pripažintus teisės principus <...>. Kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad ne bet koks prieštaravimas imperatyviosioms Lietuvos Respublikos teisės normoms gali būti laikomas pakankamu pagrindu atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti užsienio arbitražo sprendimą. Viešosios tvarkos pažeidimu gali būti pripažįstami atvejai, kai nustatoma, kad užsienio arbitražo sprendimo pripažinimas ir vykdymas prieštarautų Lietuvos Respublikos Konstitucijos įtvirtintiems pagrindiniams teisės principams ir moralės normoms, pripažįstamiems tarptautiniu mastu, taip pat kai arbitražo sprendimas ar arbitražinis susitarimas išgautas prievarta, apgaule ar grasinimu ir kt. <...>. Atitikties viešajai tvarkai vertinimo kriterijaus ribos formuluojamos siaurai ne tik kasacinio teismo, bet ir užsienio valstybių aukščiausiųjų teismų praktikoje. Prieštaraujančiais viešajai tvarkai gali būti laikomi tik tokie arbitražo teismo sprendimai, kurie pažeidžia fundamentalius ir aiškius teisingumo ir sąžiningumo principus, pagrindines moralės normas(Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-611/2017). Doktrinoje išdėstoma <…>, kad, sprendžiant dėl galimybės atsisakyti pripažinti užsienio arbitražo teismo sprendimą Niujorko konvencijos pagrindu, viešoji tvarka turi apimti kai ką daugiau nei vien tik prieštaravimą nacionalinės teisės normoms, kėsintis ar paneigti pagrindines moralines šalies vertybes, fundamentalius ekonominės santvarkos ir veiklos principus<...>(Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugsėjo 25 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. e3K-3-483-421/2015).

19.

Arbitražo teismai bylas nagrinėja aiškindami ir taikydami inter alia imperatyviąsias teisės normas. Tai reiškia, kad į viešosios tvarkos išlygos ribas paprastai nepatenka arbitražo teismo sprendimo patikrinimas imperatyviųjų teisės normų tinkamo taikymo aspektu. Priešingas aiškinimas reikštų, kad užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo procese yra revizuojamas pats arbitražo sprendimas, kas, kaip jau minėta, nėra galima. Viešosios tvarkos išlygos taikymas galimas tik tokiu atveju, kai imperatyviųjų įstatymų normų pažeidimas yra absoliučiai akivaizdus ir juo paminamos ne bet kokios, o pačios fundamentaliausios ir reikšmingiausios valstybės ir visuomenės vertybės, pripažintos tarptautiniu lygmeniu. Tarptautinės viešosios tvarkos sampratos turinys taip aiškinamas tiek taikant nacionalinio arbitražo panaikinimo procedūrą, tiek ir sprendžiant užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo Lietuvoje klausimą (KAĮ 50-51 straipsniai) (Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 15 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2T-50-381/2018). Taigi, tiek Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, tiek ir užsienio teismų praktika šiuo klausimu iš esmės sutampa ir lemia itin siaurą tarptautinės viešosios tvarkos išlygos aiškinimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 27 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3k-3-363/2014). Kartu toks aiškinimas reiškia, jog, vertindamas prašomo pripažinti arbitražo teismo sprendimo atitiktį Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies b) punkte nurodytai viešosios tvarkos išlygai, teismas nesprendžia, ar arbitražo teismas tinkamai nustatė faktines aplinkybes ir tinkamai jas vertino, nenagrinėja, kaip buvo tiriami įrodymai arbitražo procese, taip pat nevertina, ar tinkamai buvo taikytos proceso ir materialiosios teisės normos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-370/2012).

20.

Spręsdamas dėl arbitražinės išlygos galiojimo, kasacinis teismas yra pasisakęs, jog arbitražinis susitarimas gali būti laikomas niekiniu ir atitinkamos valstybės teismas gali jo nepripažinti, tačiau niekinis arbitražinio susitarimo pobūdis turi būti akivaizdus, t. y. teismas ex officio gali nepripažinti arbitražinio susitarimo tik tokiu atveju, kai nėra jokių abejonių dėl

atitinkamo susitarimo prieštaravimo viešajai tvarkai ar imperatyviajai įstatymo normai, ir tam, kad būtų padaryta tokia išvada, nereikia papildomai aiškintis bylos aplinkybių ir rinkti bei tirti papildomų įrodymų (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 5 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje Nr. 3K-3-62/2007; 2012 m. birželio 26 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje Nr. 3K-3-353/2012; 2012 m. lapkričio 7 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje Nr. 3k-3-470/2012). Kitu atveju arbitražinio susitarimo šalys taip pat turi teisę arbitražinį susitarimą nuginčyti. Tokia šalies teisė netiesiogiai yra pripažįstama 1958 m. Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo II straipsnio 3 dalyje, tokią galimybę patvirtina ir Komercinio arbitražo įstatymo 11 straipsnio nuostatos, pagal kurias arbitražinis susitarimas gali būti pripažintas negaliojančiu vienos iš šalių reikalavimu bendraisiais sandorių pripažinimo negaliojančiais pagrindais. Tokią praktiką šiuo klausimu formuoja ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio mėn. 7 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-470/2012, 2012 m. birželio 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-353/2012). Be to pagal Komercinio arbitražo įstatymo 11 straipsnio 2 dalį prasidėjus arbitražiniam nagrinėjimui, arbitražinio susitarimo galiojimo klausimą nagrinėja arbitražo teismas, kuriam priskirta nagrinėti ginčą arbitražiniame susitarime, spręsdamas savo kompetencijos nagrinėti ginčą klausimą (Komercinio arbitražo įstatymo 19 straipsnis).

21.

Pabrėžtina, kad tarptautinio arbitražo doktrinoje ir praktikoje laikomasi pozicijos, jog, kilus abejonei dėl arbitražinio susitarimo buvimo ir jo galiojimo, abejonės aiškinamos arbitražinio susitarimo galiojimo naudai, t. y. taikomas principas in favor contractus (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. kovo 27 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje Nr. 3K-3-681/2002; 2013 spalio 2 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje Nr. 3K-3-431/2013; 2014 m. lapkričio 20 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje Nr. 3k-3-510/2014 ir kt.).

22.

Tarptautinio komercinio arbitražo praktikoje išskiriami du esminiai principai, kurie yra itin aktualūs vertinant arbitražinio susitarimo (arbitražinės išlygos) galiojimą. Pirma, arbitražinis susitarimas yra atskirtas, autonomiškas ir nepriklausomas nuo pagrindinės sutarties (autonomiškumo principas). Arbitražinės išlygos autonomiškumas reiškia, kad arbitražo teismui pagal savo kompetenciją nusprendus, kad sutartis, kurioje įtvirtinta arbitražinė išlyga, yra niekinė, arbitražinė išlyga yra išsaugoma, nes dėl pagrindinės sutarties negaliojimo ji automatiškai nėra pripažįstama negaliojančia, o arbitražo teismas nepraranda jurisdikcijos. Antra, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotoje praktikoje įtvirtinta kontinentinės teisės valstybėse visuotinai pripažįstama arbitražo teisė spręsti dėl savo kompetencijos, taip pat arbitražinio susitarimo galiojimo klausimus (kompetencijos–kompetencijos doktrina). Taigi, kompetencijos–kompetencijos doktrina arbitražo teismui suteikia galimybę spręsti dėl savo kompetencijos. Kaip nurodyta kasacinio teismo praktikoje, tai taip pat reiškia, kad bendrosios kompetencijos teismas paprastai negali spręsti arbitražo kompetencijos klausimo, kol arbitrai nepriims sprendimo. Arbitražo teisė spręsti dėl savo jurisdikcijos įtvirtinta UNCITRAL tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdinio įstatymo 16 straipsnyje, Komercinio arbitražo įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje. Tai, kad arbitražas visų pirma pats sprendžia dėl savo jurisdikcijos, pripažįstama ir teismų praktikoje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. lapkričio 17 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-612/2004; 2010 m. vasario 9 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-64/2010; 2013 m. spalio 2 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3k-3-431/2013).

23.

Suinteresuotas asmuo teigia, kad šiuo atveju yra pagrindas atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Londono tarptautinio arbitražo teismo 2018 m. vasario 7 d. dalinį sprendimą (toliau – arbitražo teismo dalinis sprendimas arba arbitražo sprendimas), nes Garantijos sutartis ir joje esanti arbitražinė išlyga, kuriais remdamasis pareiškėjas kreipėsi į Londono tarptautinį arbitražo teismą, kuriame buvo priimtas arbitražo sprendimas, buvo sudaryta dėl apgaulės, pareiškėjo ekonominio spaudimo suinteresuotam asmeniui, todėl Garantijos sutartis su joje esančia arbitražine išlyga prieštarauja viešajai tvarkai ir gerai moralei.

24.

Teisėjų kolegija akcentuoja, jog, kaip minėta, vertinant arbitražo teismo sprendimą remiantis Niujorko konvencijos V straipsnyje išvardytais pagrindais, teismo atliekamas vertinimas jokiais atvejais negali būti toks išsamus, kad prilygtų arbitražo teismo sprendimo ar kai kurių jame nagrinėtų klausimų peržiūrėjimui iš esmės. Arbitražo sprendimo pripažinimo procedūrą atliekantis teismas gali įtraukti į savo vertinimą faktus tik tokiu atveju, jei jų nevertino arbitražas, priimdamas sprendimą, ir tirti tik tokius įrodymus, kurių jis netyrė. Iš Londono tarptautinio arbitražo teismo 2018 m. vasario 7 d. dalinio sprendimo turinio matyti, kad suinteresuotas asmuo atsiliepime į pareiškėjo ieškinį teigė, jog 2015 m. lapkričio 27 d. Garantijos sutartis (pažymėtina, kad aptariamame arbitražo teismo daliniame sprendime 2015 m. lapkričio 27 d. Garantijos sutartis yra įvardinama Aktu, tačiau, siekiant aiškumo, šioje nutartyje aptariamas ginčijamas dokumentas nuosekliai įvardinamas Garantijos sutartimi) turėtų būti panaikinta sukčiavimo pagrindu (arbitražo sprendimo 40 punktas). Šią aplinkybę V. K. grindė tuo, jog 2017 m. lapkričio 3 d. susirinkime, kuriame dalyvavo suinteresuotas asmuo bei pareiškėjo atstovai, nebuvo nei aptarta, nei susitarta, t. y. nevyko jokių derybų tarp šalių, kad V. K. taps tiesiogiai atsakingu už RAB „ARVI NPK“ skolas po Garantijos sutarties pasirašymo, kad jis turėtų pateikti JSC Alfa Bank dokumentus dėl jam priklausančio turto ir (ar) finansinės padėties, arba, kad V. K. turėtų derinti asmeninius finansinius sprendimus su JSC Alfa Bank prieš ar po Garantijos sutarties pasirašymo. Suinteresuoto asmens vertinimu, tokiu būdu pareiškėjas pateikė numanomą patvirtinimą, kad V. K. netaikomi jokie apribojimai priimti asmeninius finansinius sprendimus ir kad jis gali tapti atsakingu už RAB „ARVI NPK“ skolas tik po to ir jeigu RAB „ARVI NPK“ nevykdys savo įsipareigojimų (arbitražo sprendimo 41 ir 44c punktai). Suinteresuotas asmuo aiškina, kad joks protingas žmogus nebūtų sutikęs pasirašyti Garantijos sutarties, suprasdamas, kad nuo susitarimo dienos taps JSC Alfa Bank skolininku, bei, remdamasis nurodyta aplinkybe, tvirtina, kad Garantijos sutartį ir arbitražinį susitarimą jis pasirašė klaidingai suprasdamas aptariamos sutarties sąlygas (arbitražo sprendimo 43 punktas). Taip pat iš arbitražo teismo dalinio sprendimo 45–46 punktų turinio akivaizdu, jog V. K., prieštaraudamas pareiškėjui, tvirtina, kad tarp šalių nevyko jokios derybos prieš pasirašant Garantijos sutartį, o to įrodymas yra 2015 m. lapkričio 3 d. susirinkimo protokolas, kurio jis nepasirašė ir kurį pamatė tik pareiškėjui kreipusis į Londono tarptautinį arbitražo teismą. Taip pat suinteresuotas asmuo atsiliepime į pareiškėjo ieškinį išdėstė aplinkybes, kuriomis įrodinėja JSC Alfa Bank siekį perimti RAB „ARVI NPK“ gamyklą už sumažintą kainą, neatitinkančią jos vertės (arbitražo sprendimo 46h punktas).

25.

Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į šios nutarties 24 punkte išdėstytas aplinkybes, konstatuoja, jog suinteresuoto asmens atsiliepime į JSC Alfa Bank prašymą nurodytos faktinės aplinkybės, kuriomis jis įrodinėja Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies a) punkte bei 2 dalies b) punkte esančių arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindų buvimą, t. y., kad Garantijos sutartis ir joje esanti arbitražinė išlyga buvo sudarytos dėl apgaulės, pareiškėjo ekonominio spaudimo suinteresuotam asmeniui bei kad Garantijos sutartis su joje esančia arbitražine išlyga prieštarauja viešajai tvarkai ir gerai moralei, buvo jo pateiktos bylą nagrinėjant Londono tarptautiniame arbitražo teisme. Arbitražo teismas, atsakydamas į suinteresuoto asmens argumentus bei įvertinęs abiejų šalių pateiktus įrodymus bei atsikirtimus sprendė, jog 2015 m. lapkričio 3 d. vykusiame susirinkime suinteresuotas asmuo detaliai aptarė ir sutiko su asmeninės garantijos pateikimu pagal Anglijos teisę (arbitražo sprendimo 57b punktas). Laikotarpiu nuo 2015 m. lapkričio 3 d. iki 2015 m. lapkričio 27 d. V. K. galėjo pasinaudoti teisine konsultacija dėl garantijos, kurią reglamentuoja Anglijos įstatymai, sudarymo padarinių; suinteresuotas asmuo galėjo gauti teisinę konsultaciją iš teisės firmos „Glimstedt“, kurioje dirba vienas ar du teisininkai, įgiję teisės magistro laipsnį Anglijos teisės mokykloje, taip pat galėjo būti pasitelkta kita teisės firma (arbitražo sprendimo 57c punktas). Taip pat arbitražo teismas nustatė, kad 2015 m. lapkričio 27 d. vykusiame kitame susirinkime, kuriame suinteresuotam asmeniui buvo pirmą kartą pateikta Garantijos sutartis, prieš ją pasirašant, V. K. turėjo 30-40 minučių susitikimą su „ARVI“ grupės atstovais bei M. A. (iš arbitražo teismo dalinio sprendimo 45 punkto matyti, kad M. A., apklaustas arbitražo teismo posėdžio metu, nurodė, kad jo buvo prašoma peržiūrėti Garantijos sutarties tekstą likus keletui minučių iki susirinkimo; taip pat M. A. sutiko, kad jis yra patyręs teisininkas ir suinteresuoto asmens patarėjas), suinteresuotas asmuo nebuvo verčiamas pasirašyti Garantijos sutartį paskubomis (arbitražo sprendimo 57d punktas). Be to, arbitražo teismo vertinimu, Garantijos sutartis reiškia tai, kas joje numatyta, t. y. tai, kad Garantijos sutartis pasirašyta po paskolos lėšų išmokėjimo RAB „ARVI NPK“, nereiškia, kad joje numatyti tik moraliniai įsipareigojimai (arbitražo sprendimo 59 punktas). Nė vienas pareiškėjo veiksmas ar aktas nereiškė, kad tvirtinamas kažkoks dalykas, susijęs su

suinteresuoto asmens nesuvaržyta laisve disponuoti jo turtu. Tai, kad suinteresuoto asmens nebuvo prašoma atskleisti jam priklausančio turto, nepagrindžia, kad jis galės laisvai disponuoti savo turtu net ir tuo atveju, jei toks disponavimas turtu keltų grėsmę Garantijos sutarties įvykdymui (arbitražo sprendimo 60 punktas). Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, arbitražo teismas padarė išvadą, jog suinteresuoto asmens gynyba, grindžiama apgaule iš pareiškėjo pusės, nebuvo įrodyta. Arbitražo teismas nurodė, kad suinteresuotas asmuo neįrodė, kad pareiškėjas siekė sąmoningai arba neapdairiai įtikinti suinteresuotą asmenį sudaryti Garantijos sutartį (arbitražo sprendimo 61 punktas) bei jo argumentai, susiję su pareiškėjo tariama apgaulinga veikla, nėra pagrįsti jokiais nenuginčijamais įrodymais (arbitražo sprendimo 67 punktas). Arbitražo teismo vertinimu, suinteresuotas asmuo suprato asmeninės garantijos sudarymo reikšmę ir nepadarė jokios esminės klaidos dėl Garantijos sutarties sąlygų (arbitražo sprendimo 61 punktas).

26.

Iš į bylą pateikto 2015 m. lapkričio 3 d. JSC Alfa Bank ir „ARVI“ susitikimo protokolo taip pat matyti, kad priešingai nei teigia suinteresuotas asmuo, susitikimo metu ne tik buvo tariamasi, bet ir susitarta dėl V. K. laidavimo pagal Anglijos teisę iki 2015 m. gruodžio 31 d. Šis protokolas suinteresuoto asmens taip pat buvo pasirašytas. Nurodytos aplinkybės iš esmės paneigia suinteresuoto asmens nurodomas aplinkybes apie jo valios, susitariant dėl Garantijos sutartyje esančios arbitražinės išlygos, trūkumo. Be to, į bylą pateiktas elektroninis laiškas leidžia spręsti, kad ginčijamos Garantijos sutarties tekstas vėliausiai 2015 m. lapkričio 24 d., t. y. likus trims dienoms iki 2015 m. lapkričio 27 d. susitikimo, buvo pateiktas suderinimui „ARVI“ grupės atstovams. Todėl suinteresuoto asmens argumentai, jog pareiškėjas neva apgaule bei ekonominio spaudimo priemonėmis privertė V. K. pasirašyti Garantijos sutartį su joje esančia arbitražine išlyga neatitinka tikrovės. Akivaizdu, jog suinteresuotas asmuo, turintis ilgalaikių ir nevienkartinio pobūdžio verslo santykių su pareiškėju, negalėjo nežinoti, dėl kokio pobūdžio garantijos sutarties su juo tariamasi, ar nebūti informuotas apie ginčų sprendimo tvarką. Garantijos sutarties 20 straipsnyje „Ginčų sprendimas“ aiškiai bei nedviprasmiškai įtvirtinta arbitražinė išlyga, numatanti, kad bet kokie iš Garantijos sutarties kylantys ginčai ar su ja susiję ginčai galutinai sprendžiami arbitraže pagal Londono tarptautinio arbitražo teismo arbitražo taisykles (Garantijos sutarties 20.1 punktas). To paties straipsnio 20.2 punkte įtvirtintos arbitražo teismo sudarymo, arbitražo teismo vietos ir proceso kalbos nuostatos. Be to, Garantijos sutarties 22 punkte įtvirtinta, kad abi jos šalys yra pasinaudojusios teisės, finansų ir kitų specialistų paslaugomis kaip jos mano esant reikalinga prieš sudarydamos šią sutartį. Šią aplinkybę, jog suinteresuotas asmuo pasinaudojo šia 22 punkte įtvirtina teise, patvirtina ant Garantijos sutarties originalo esantis jo teisininko M. A. parašas. Iš esmės tokią pačią išvadą padarė ir arbitražo teismas, sprendimo 64 punkte nurodydamas, kad V. K. nebuvo pažeidžiamas asmuo arba veikiamas netinkamos pareiškėjo įtakos. Taigi, nėra jokio teisinio pagrindo sutikti su suinteresuoto asmens nurodytomis aplinkybėmis, kuriomis jis grindžia Garantijos sutarties ir joje esančios arbitražinės išlygos pasirašymo aplinkybes. Tokiu būdu darytina išvada, jog byloje nustatytos aplinkybės neleidžia teismui ex officio konstatuoti arbitražinės išlygos prieštaravimą viešajai tvarkai ar imperatyvioms įstatymo normoms.

27.

Minėta, kad 2015 m. lapkričio 27 d. Garantijos sutarties 20 straipsnyje „Ginčų sprendimas“ aiškiai bei nedviprasmiškai įtvirtinta arbitražinė išlyga, numatanti, kad bet kokie iš Garantijos sutarties kylantys ginčai ar su ja susiję ginčai – įskaitant bet kokius ginčus dėl šios sutarties sudarymo, galiojimo ar nutraukimo, jos pripažinimo negaliojančia pasekmių ar bet kokių nesutartinių su šia sutartimi susijusių įsipareigojimų – galutinai sprendžiami arbitraže pagal Londono tarptautinio arbitražo teismo arbitražo taisykles (Garantijos sutarties 20.1 punktas). Teismui pateiktame atsiliepime suinteresuotas asmuo teigia, kad ši arbitražinė išlyga negalioja, nes yra neteisėta. Pabrėžtina, kad V. K. niekada neginčijo arbitražinės išlygos, nepateikė į bylą jokių rašytinių įrodymų apie arbitražinės išlygos pripažinimą negaliojančia, nuginčijus ją įstatymuose numatytais sandorių negaliojimo pagrindais. Sprendžiant šalių ginčą Londono tarptautiniame arbitražo teisme, 2017 m. kovo 30 d. arbitražo teismas priėmė dalinį sprendimą dėl jurisdikcijos, kuriuo arbitražo teismas pripažino savo kompetenciją (kompetencijos-kompetencijos doktrina, šios nutarties 21-22 punktai) nagrinėti tarp JSC Alfa Bank ir V. K. kilusį ginčą, taigi arbitražo teismas išsprendė ir arbitražinio susitarimo galiojimo klausimą. Suinteresuotas asmuo savo atsiliepime taip pat akcentuoja aplinkybes, susijusias su priešieškinio, kuriame jis prašė pripažinti Garantijos sutartį negaliojančia, pateikimu arbitražo teismui. Arbitražo teismas 2018 m. vasario 7 d. sprendimo 31 punkte nurodė, jog nors

suinteresuoto asmuo savo atsiliepimą į pareiškėjo ieškinį pavadino „atsiliepimas į ieškinį ir priešieškinis“, tačiau, nepaisant tokio pavadinimo, jame priešieškinis nebuvo pateiktas. Kaip pažymėjo pareiškėjas, suinteresuotas asmuo tokį dokumentą „atsiliepimas į ieškinį ir priešieškinis“ pateikė nesilaikydamas Londono tarptautinio arbitražo teismo reglamento ir vėliau net nesumokėjo už priešieškinio nagrinėjimą privalomos arbitražo rinkliavos. Šių aplinkybių suinteresuotas asmuo nepaneigė. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į nurodytas aplinkybes, sprendžia, kad V. K. argumentai nepaneigia nustatytų faktų, ne tik įrodančių arbitražinės išlygos teisėtumą, bet ir to, kad pats suinteresuotas asmuo iš esmės niekada nustatyta tvarka neginčijo arbitražinės išlygos galiojimo.

28.

Teisėjų kolegija taip pat atmeta suinteresuoto asmens argumentus, jog šiuo atveju egzistuoja aplinkybės, jog JSC Alfa Bank iš esmės yra atsisakęs arbitražinės išlygos, nes dar iki arbitražo proceso pradžios JSC Alfa Bank Rusijos teisme 2016 m. birželio 9 d. inicijavo bylą dėl RAB „ARVI NPK” negrąžintos kredito dalies priteisimo iš V. K. ir jis šiame procese dalyvavo. Iš į bylą pateikto 2016 m. rugsėjo 6 d. Maskvos miesto Meščiansko (Meščianskij) rajono teismo sprendimo nustatyta, kad JSC Alfa Bank kreipėsi į Rusijos Federacijos teismą su ieškiniu V. K. ir RAB „ARVI NPK“ dėl solidaraus įsiskolinimo išieškojimo pagal 2012 m. gruodžio 7 d. kredito sutartį Nr. 00Z15L, kuriame prašė iš V. K. išieškoti 40 000 000RUR pagrindinės skolos, o iš RAB „ARVI NPK“ prašė išieškoti 302 091 428,58 RUR pagrindinės skolos, 6 250 990,27 RUR palūkanų, 2 325 188,57 RUR netesybų už uždelstą pagrindinės skolos grąžinimą, 218 138,07 RUR netesybų už uždelstą palūkanų mokėjimą, iš viso – 310 885 745,49 RUR. Iš sprendimo turinio matyti, kad šiuo atveju kredito gavėjos tinkamas įsipareigojimų vykdymas buvo užtikrintas V. K. laidavimu, įformintu 2012 m. gruodžio 7 d. laidavimo sutartimi Nr. 00Z15P003, kuri taip pat yra pateikta šioje byloje. Taigi, nurodytos aplinkybės patvirtina, kad JSC Alfa Bank kreipėsi į teismą remdamasis visiškai kita dar 2012 m. gruodžio 7 d. tarp šalių pasirašyta laidavimo sutartimi, todėl nėra jokio pagrindo teigti, kad tokiu būdu šalys atsisakė Garantijos sutartyje esančios arbitražinės išlygos. Be to, ši aplinkybė buvo analizuota ir vertinta 2018 m. vasario 7 d. arbitražo teismo daliniame sprendime. Arbitražo sprendimo 90 – 91 punktuose konstatuota, kad teismo sprendimas, priimtas Rusijos teismuose vykstančiame procese, neturi jokios įtakos pareiškėjo teisėms pagal 2015 m. lapkričio 27 d. Garantijos sutartį, nes pareiškėjo ieškinio pagrindas pagal Garantijos sutartį skiriasi nuo ieškinio pagrindo pagal (2012 m. gruodžio 7 d.) Garantijos sutartį. Remdamasis šia aplinkybe, arbitražo teismas nurodė, jog tai, kad pareiškėjas gavo teismo sprendimą, pagrįstą garantija, neužkerta kelio jam siekti reikalavimo dėl tos pačios pagrindinės sumos pagal Garantijos sutartį vykdymo (arbitražo sprendimo 90 punktas).

29.

Atsižvelgiant į tai, kad suinteresuotas asmuo jokių naujų aplinkybių, kuriomis remiantis būtų galima spręsti dėl Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies a) punkte bei 2 dalies b) punkte esančių arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindų buvimo nepateikė, savo atsiliepimą, kaip nustatyta aukščiau, iš esmės grindė tomis pačiomis faktinėmis aplinkybėmis, kurias nurodė ir arbitražo teisme, teisėjų kolegija sprendžia, kad suinteresuotas asmuo neįrodė esant Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies a) punkte bei 2 dalies b) punkte įtvirtintus arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindus.

Dėl Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies b) punkte numatyto arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindo

30.

Šios nutarties 13 punkte nurodyta, kad Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies b punkte įtvirtinto užsienio arbitražo teismo sprendimo nepripažinimo pagrindo buvimą suinteresuotas asmuo grindžia dviem aplinkybėm, pirma, jis negalėjo pateikti savo paaiškinimų arbitražo procese, nes visam jo turtui esant areštuotam, neturėjo finansinės galimybės pasamdyti pagal Anglijos teisę kvalifikuotų advokatų ir, antra, arbitražo teismas nesuteikė informacijos dėl 2017 m. kovo 30 d. priimto dalinio sprendimo dėl jurisdikcijos apskundimo tvarkos.

31.

Iš suinteresuoto asmens pateiktų argumentų matyti, kad šiuo atveju arbitražo teismo dalinio sprendimo nepripažinimo pagrindas susijęs su Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies b punkto nuostata „pusė, prieš kurią padarytas

sprendimas, <...> dėl kitų priežasčių negalėjo pateikti savo pasiaiškinimų.“ Aplinkybę dėl finansinių galimybių pasamdyti Anglijos teisėje besikvalifikuojančius advokatus neturėjimo suinteresuotas asmuo sieja su pareiškėjo 2016 m. rugsėjo 20 d. kreipimusi į Vilniaus apygardos teismą su prašymu dėl laikinųjų apsaugos priemonių V. K. turtui pritaikymo. Vilniaus apygardos teismas 2016 m. rugsėjo 23 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-5956-603/2016 patenkino JSC Alfa Bank prašymą ir pritaikė V. K. priklausančiam nekilnojamam ir kilnojamam turtui ne mažesnei kaip 534 804 437,85 RUR ir 6 583 334,63 Eur sumai areštą bei nurodė, jog nesant ar nepakankant piniginių reikalavimų užtikrinimui V. K. kilnojamojo ir/ar nekilnojamojo turto, areštuoti atsakovo turtines teises ir pinigines lėšas, esančias bankų ir/ar kitų kredito įstaigų sąskaitose, priklausančias V. K. ir esančias pas jį ar trečiuosius asmenis, uždraudžiant disponuoti, kitaip suvaržyti turtą, neviršijant V. K. atžvilgiu 534 804 437,85 RUR ir 6 583 334,63 Eur sumos, leidžiant jam gauti darbo užmokestį ir jam prilygintas pajamas, disponuoti gaunamu darbo užmokesčiu, neviršijant Vyriausybės nustatytos vienos minimalios mėnesinės algos (MMA), bei atsiskaityti su pareiškėju. Lietuvos apeliacinis teismas 2017 m. vasario 9 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-147-943/2017 pirmosios instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą. Pabrėžtina, kad nors suinteresuotas asmuo aplinkybę dėl finansinių galimybių samdytis pagal Anglijos teisę kvalifikuotus advokatus neturėjimo sieja su laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymu, tačiau šiuo atveju svarbu atsižvelgti į tai, kad minėtos laikinosios apsaugos priemonės suinteresuoto asmens turtui buvo pritaikytos dėl to, kad jų taikymo poreikį nulėmė reali grėsmė, kad dėl V. K. veiksmų arba neveikimo galimo arbitražo teismo sprendimo įvykdymas taptų neįmanomas. Šią aplinkybę akcentavo ir apeliacinės instancijos teismas, atmesdamas V. K. atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismas 2016 m. rugsėjo 23 d. nutarties panaikinimo. Teismas nustatė, kad byloje esantys įrodymai leidžia daryti prielaidą, jog V. K. vengs būsimo galimai pareiškėjui palankaus arbitražo teismo sprendimo vykdymo, nes sudaręs savo turto dovanojimo sutartis, kurių pagrindu apdovanotieji buvo atsakovo šeimos nariai, jis perleido beveik visą turėtą nekilnojamąjį turtą ir didžiąją dalį jo turėtų UAB „Vyrja“ akcijų. Taip pat teismas nurodė, kad nuo 2003 m. balandžio 17 d. iki 2016 m. rugsėjo 25 d. V. K. dirbo UAB „ARVI“ ir ko, kurioje gavo pagrindinį savo darbo užmokestį, tačiau atsižvelgdamas į pirmosios instancijos teismo nutarties priėmimo datą ir dieną, nuo kurios V. K. nebegavo darbo užmokesčio iš nurodytos bendrovės, sprendė, kad šios aplinkybės taip pat laikytinos sudarančiomis pagrindą abejoti V. K. sąžiningumu ir leidžiančiomis daryti išvadą, jog jis vengs galimai pareiškėjui palankaus teismo sprendimo vykdymo. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į nurodytas aplinkybes, sprendžia, jog nors šioje byloje pateiktais argumentais suinteresuotas asmuo iš esmės siekia sudaryti įspūdį dėl savo blogos finansinės padėties, kurią tariamai lėmė pareiškėjo veiksmai – kreipimasis dėl laikinųjų apsaugos priemonių suinteresuoto asmens turtui pritaikymo, tačiau nustatytos bylos aplinkybės leidžia spręsti, kad pats suinteresuotas asmuo, turėdamas tikslą išvengti atsiskaitymo pagal Garantijos sutartį, siekė sumažinti savo finansines galimybes. Todėl suinteresuoto asmens nurodoma aplinkybė, kad jis neva negalėjo samdytis pagal Anglijos teisę kvalifikuotų advokatų, kai tokią padėtį galėjo lemti paties suinteresuoto asmens sąmoningi veiksmai, siekiant dirbtinai sukurti jo nemokumo įspūdį, negali būti vertinama kaip atitinkanti Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies b punkto arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindą.

32.

Į bylą pateikti V. K. 2017 m. balandžio – gegužės mėn. elektroniniai laiškai, kuriuos suinteresuotas asmuo pats asmeniškai siuntė Londono tarptautinio arbitražo teismo arbitrui, aplinkybė, kad dar neturėdamas atstovo V. K. 2017 m. sausio 5 d. pateikė atsiliepimą į pareiškėjo ieškinį, rodo, kad suinteresuotas asmuo dalyvavo bylos nagrinėjime, arbitražo bylos nagrinėjimo metu teikė procesinius dokumentus dėl ginčo esmės, kuriuose išreiškė savo nesutikimą su pareiškėjo reikalavimais, formulavo argumentus procedūriniais klausimais ir dėl ginčo esmės bei kitaip naudojosi jam suteiktomis procesinėmis teisėmis. Nurodytos aplinkybės įrodo, kad suinteresuotas asmuo ne tik buvo informuotas apie arbitražo teisme pradėtą procesą, bet ir aktyviai jame dalyvavo, net ir neturėdamas kvalifikuotų atstovų – Anglijos teisės žinovų. Be to, byloje nėra ginčo, kad galiausiai (nuo 2016 m. gruodžio 20 d.) suinteresuotas asmuo arbitražo byloje buvo atstovaujamas advokatų kontoros „Ellex Valiunas ir partneriai“ teisininkų. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į nurodytas aplinkybes, suinteresuoto asmens argumentus dėl to, kad tokiu būdu buvo pažeista jo teisė į teisminę gynybą (Europos Žmogaus Teisių Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis), nes jis negalėjo pateikti savo paaiškinimų arbitražo procese dėl finansinių galimybių neturėjimo, atmeta kaip nepagrįstus.

33.

Suinteresuotas asmuo taip pat akcentavo, kad arbitražo teismas nesuteikė jam informacijos dėl 2017 m. kovo 30 d. priimto dalinio sprendimo dėl jurisdikcijos apskundimo tvarkos. Iš į bylą pateikto 2017 m. balandžio 18 d. V. K. elektroninio laiško arbitražo teismo arbitrui matyti, kad V. K. kreipėsi į arbitrą, prašydamas pateikti jam informaciją apie 2017 m. kovo 30 d. dalinio sprendimo dėl jurisdikcijos apskundimo termino ir tvarkos (teirautasi dėl institucijos, kuriai turėtų būti pateikiamas skundas, šios institucijos pašto ir elektroninio pašto adreso bei skunde reikalingos pateikti informacijos). 2017 m. balandžio 19 d. atsakyme Londono tarptautinio arbitražo teismo atstovas nurodė, kad arbitražo institucija negali konsultuoti jokiais teisiniais klausimais. Teisėjų kolegijos įsitikinimu, tokį arbitražo institucijos atstovo atsakymą suinteresuotas asmuo nepagrįstai vertina kaip įrodantį egzistuojant Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies b punkte įtvirtintą užsienio arbitražo teismo sprendimo nepripažinimo pagrindą. 2018 m. vasario 7 d. arbitražo teismo daliniame sprendime (arbitražo sprendimo 34 punktas), atsakant į analogišką suinteresuoto asmens argumentą, arbitražo teismas nurodė, kad teismo funkcija nėra teikti teisines konsultacijas šalims. Atsižvelgdama į nustatytas aplinkybes, teisėjų kolegija sprendžia, kad šiuo atveju suinteresuotas asmuo neįrodė Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies b punkte įtvirtinto pagrindo nepripažinti užsienio arbitražo teismo sprendimo.

Dėl Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies d) punkte numatyto arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindo

34.

Teismų praktikoje nurodyta, kad remiantis 1958 m. Niujorko konvencijos V straipsnio 1 (d) dalimi, arbitražo sprendimo nepripažinimas yra galimas, kai arbitražo procesas neatitinka arbitražo šalių susitarimo arba, nesant tokio susitarimo, neatitiko tos šalies, kurioje vyko arbitražas, įstatymų. Šios nuostatos tikslas – numatyti užsienio valstybės arbitražo sprendimo nepripažinimo galimybę dėl esminių arbitražo proceso pažeidimų, kurie apima tuos atvejus, kai šalys susitaria vadovautis vienos arbitražo institucijos taisyklėmis, tačiau arbitražas vyksta remiantis kitos arbitražo institucijos taisyklėmis, arba atvejus, kai šalys susitaria dėl institucinio arbitražo taisyklių netaikymo(Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-57/2013). Taigi, šios nuostatos tikslas yra apsaugoti šalį nuo atvejų, kai byla arbitraže nagrinėjama ne pagal šalių sutartas arbitražinio proceso taisykles. Tačiau smulkūs procedūriniai pažeidimai (arbitražų nešališkumo ir nepriklausomumo pareiškimų nepateikimas, preliminaraus arbitražinio proceso grafiko nesuderinimas, užsienio arbitražo teismo sprendimo suinteresuotam asmeniui nepateikimas ir pan.) nėra pakankamas pagrindas šią nuostatą taikyti.

35.

Šios nutarties 13 punkte nurodyta, kad Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies d punkte įtvirtinto užsienio valstybės arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindą suinteresuotas asmuo sieja su arbitražo proceso neatitikimu fundamentaliems arbitražo principams. Vienas iš tokių V. K. vertinimu yra nepagrįstas mažesnės įrodomosios galios jo įrodymams suteikimas arbitražo procese. Iš 2018 m. vasario 7 d. arbitražo sprendimo 49 punkto matyti, kad analogišką argumentą suinteresuotas asmuo pateikė ir arbitražo proceso metu. Pažymėtina, kad nors arbitražo teismas, atsižvelgdamas į tai, kad V. K. nebuvo pakviestas kaip liudytojas ir nedalyvavo kryžminėje apklausoje, suinteresuoto asmens įrodymus laikė mažiau svarbiais, jis taip pat nurodė, jog jis yra pasirengęs V. K. pareiškimus, pateiktus žodinio posėdžio metu, laikyti leistinais įrodymais (arbitražo sprendimo 56 punktas) ir, atsižvelgiant į arbitražo teismo sprendimo turinį, akivaizdu, kad teismas atsižvelgė į suinteresuoto asmens argumentus, juos įvertino bei dėl jų pasisakė. Teisėjų kolegija šiuo atveju sutinka su pareiškėju, kad aplinkybė, kaip arbitras traktavo V. K. parodymus, nesukėlė jokio esminio neteisingumo jo atžvilgiu, nes iš sprendimo akivaizdu, kad arbitras būtų padaręs tokią pačią išvadą net tuo atveju, jei suinteresuotas asmuo būtų buvęs kryžmiškai apklaustas. Arbitro sprendimas atmesti V. K. argumentus dėl numanomo klaidinimo buvo (pirmiausia) grindžiamas išvada, kad klaidinimas, apie kurį teigia V. K., negalėjo būti konstatuotas dėl aplinkybių, kuriomis rėmėsi arbitras, ir jų negalėjo pakeisti V. K. parodymai, kaip jis suprato tas aplinkybes.

36.

Analogiškai, arbitražo teisme V. K. kėlė klausimą dėl jo priešieškinio reikalavimo pripažinti Garantijos sutartį negaliojančia. Arbitražo sprendimo 31 punkte nurodyta, jog suinteresuotas asmuo tvirtino, kad jam nebuvo suteikta galimybė pateikti

atsakymą į pareiškėjo atsiliepimą į jo priešieškinį, taip pat jam nebuvo leista pateikti rašytinio paaiškinimo po dokumentų pateikimo etapo (arbitražo sprendimo 32 punktas). Minėta, kad arbitražo teismas, atsakydamas į visus šiuos V. K. argumentus, nurodė, kad nors suinteresuoto asmens atsiliepimas į pareiškėjo ieškinį buvo pavadintas „atsiliepimas į ieškinį ir priešieškinis“, tačiau, nepaisant tokio pavadinimo, jame priešieškinis nebuvo pateiktas (arbitražo sprendimo 31 punktas). Remdamasis šia aplinkybe, arbitražo teismas taip pat nurodė, jog aplinkybė, kad atsiliepimas laikomas galutiniu rašytiniu pareiškimu pagal Londono tarptautinio arbitražo teismo 15 straipsnį, todėl nebuvo būtinybės ar reikalavimo pateikti atsakymo ar rašytinių paaiškinimų po dokumento pateikimo (arbitražo sprendimo 31-32 punktai). Akivaizdu, jog suinteresuoto asmens argumentai, kad arbitražo teismas ignoravo jo priešieškinio reikalavimus pripažinti Garantijos sutartį negaliojančia ir dėl to sprendime nepasisakė, iš esmės nėra teisingi. Nors arbitražo teismas tiesiogiai nei patenkino, nei atmetė suinteresuoto asmens reikalavimą dėl Garantijos sutarties pripažinimo negaliojančia, tačiau arbitražo sprendimo turinys patvirtina, kad arbitražo teismas, tirdamas bei vertindamas suinteresuoto asmens argumentus dėl Garantijos sutarties negaliojimo, ją tariamai sudarius dėl pareiškėjo apgaulės ir sukčiavimo V. K. atžvilgiu, visus suinteresuoto asmens argumentus svarstė ir galiausiai juos paneigė. Kita vertus, kaip minėta, arbitražo teismas, tiesiogiai paaiškino, kodėl dėl suinteresuoto asmens tariamai pateikto priešieškinio nebuvo pasisakyta. Todėl nėra jokio pagrindo sutikti su suinteresuotu asmeniu, kad tokiu būdu buvo pažeistas jo minimo Jungtinės Karalystės Arbitražo įstatymo 33 straipsnio 1 dalies a punktas, kuriame nustatyta pareiga veikti teisingai ir nešališkai, suteikiant galimybę kiekvienai iš šalių atsikirsti į kitos šalies reikalavimus ir pareikšti savo poziciją.

37.

Suinteresuotas asmuo, siekdamas įrodyti egzistuojant Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies d punkte įtvirtintą užsienio valstybės arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindą, taip pat jį sieja su arbitražo teismo atsisakymu pateikti jam arbitražo posėdžio garso įrašą. Byloje esantis 2017 m. spalio 17 d. elektroninis laiškas patvirtina, kad suinteresuoto asmens atstovė kreipėsi į arbitrą, teiraudamasi pastarojo dėl 2017 m. spalio 10 d. posėdžio garso įrašo kopijos pateikimo. Šio elektroninio laiško kopija buvo išsiųsta ir pareiškėjo atstovams. Tos pačios dienos elektroniniame laiške – atsakyme arbitras nurodė, jog jis ne tik neturi posėdžio garso įrašo kopijos, bet ir įgaliojimų užsakyti tokio garso įrašo kopijos parengimą, nes posėdžio garso įrašai priklauso tarnybai, kuri pateikė stenogramą. Byloje esantis 2017 m. spalio 19 d. JSC Alfa Bank elektroninis laiškas patvirtina, kad minėto posėdžio garso įrašu disponavo pareiškėjo atstovai, kurie, atsakydami į suinteresuoto asmens atstovės laišką, paaiškino, kad posėdžio garso įrašo pateikti negali, nes jame taip pat yra privačių ir konfidencialių pokalbių. Tuo pačiu suinteresuoto asmens atstovei buvo nurodyta, kad kilus klausimams dėl tam tikrų punktų teismo posėdžio stenogramoje neaiškumų, ji gali pateikti konkrečių eilučių (punktų) sąrašą, kad sutikrinti stenogramą su įrašu. Taip pat buvo paaiškinta, jog pageidaujant esminės peržiūros, tokiu atveju bus taikomas mokestis. Nesutikdama su tokia situacija, suinteresuoto asmens atstovė 2017 m. spalio 20 d. arbitrui pateikė elektroninį laišką, kuriame pateikė savo nuomonę klausimais, kurie, jos vertinimu, kėlė rimtą susirūpinimą dėl arbitražo proceso vientisumo ir sąžiningumo, t. y. aplinkybės, jog pareiškėjas pasiūlė ir teismas sutiko, kad posėdis būtų protokoluojamas bei parinko teismo posėdžio stenogramos rengimo paslaugų teikėją, tai, kad stenogramos projektas turi rimtų trūkumų, o pareiškėjas teigia, kad posėdžio garso įrašo negalima platinti, kelia daug rimtų papildomų klausimų. Remdamasi nurodytomis aplinkybėmis, suinteresuoto asmens atstovė prašė teismo pareikalauti, kad garso įrašas būtų platinamas ir proceso šalys galėtų patikrinti ir ištaisyti posėdžio stenogramos projektą, o jo neištaisius, paskelbti, kad oficialus posėdžio įrašas neegzistuoja ir šalys negali remtis pareiškėjo pateiktu stenogramos projektu. Teisėjų kolegija nesutinka su suinteresuoto asmens nurodyta aplinkybe, jog arbitražo teismas pavedė JSC Alfa Bank atstovams pasirūpinti posėdžio garso įrašu ir detaliu posėdžio protokolu. Minėtame 2017 m. spalio 20 d. laiške nurodyta aplinkybė, jog pareiškėjas pasiūlė ir teismas sutiko, kad posėdis būtų protokoluojamas bei parinko teismo posėdžio stenogramos rengimo paslaugų teikėją, suinteresuoto asmens klaidingai traktuojama kaip pavedimas pareiškėjui. Akivaizdu, kad teisę siūlyti protokoluoti teismo posėdį bei parinkti teismo posėdžio stenogramos rengimo paslaugų teikėją turėjo ir suinteresuotas asmuo, taigi nėra pagrindo teigti, kad, tokį pasiūlymą pateikus pareiškėjui, savaime buvo apribotos suinteresuoto asmens teisės procese. Tuo tarpu priežastį, dėl kurios minėtas garso įrašas suinteresuotam asmeniui nebuvo pateiktas (jame įrašyti privilegijuoti šalių ir jų teisės komandų pokalbiai), arbitražo teismas laikė pagrįsta bei nurodė, kad teismo posėdžių graso įrašų platinimas nėra įprasta procedūra. Galiausiai teismas nurodė, kad suinteresuotas asmuo turėjo galimybę ištaisyti ir ištaisė

posėdžio stenogramos klaidas (arbitražo sprendimo 38 punktas). Pažymėtina, kad šios aplinkybės suinteresuotas asmuo neneigia, tačiau nurodo, kad tokiu būdu jam buvo užkirsta galimybė pasirengti rašytinę baigiamąją kalbą. Teisėjų kolegijos vertinimu, šiuo atveju suinteresuotas asmuo iš esmės klaidingai nurodo aplinkybes, susijusias su teismo posėdžio garso įrašo nepateikimu. Kaip matyti iš arbitražo sprendimo ir susirašinėjimo elektroniniais laiškais, suinteresuoto asmens pagrindinis tikslas buvo ištaisyti posėdžio stenogramos netikslumus, tuo tarpu aplinkybę dėl galimybės pasiruošti baigiamosioms kalboms nebuvimo iš esmės paneigia paties prašymo dėl klaidų ištaisymo pateikimas. Akivaizdu, kad suinteresuotam asmeniui bei jo atstovei neabejotinai buvo žinomas posėdžio metu pateiktų šalių paaiškinimų turinys bei tai savaime netrukdė pasiruošti baigiamajai kalbai. Remdamasi nustatytomis aplinkybėmis teisėjų kolegija neturi pagrindo sutikti, kad posėdžio garso įrašo nepateikimas lėmė fundamentalių arbitražo principų pažeidimą.

38.

Suinteresuoto asmens argumentai dėl arbitro bei pareiškėjo atstovų neleistinos tarpusavio komunikacijos vertintini kaip deklaratyvūs ir grindžiami vien prielaidomis. Aplinkybė, kad, vykstant teismo posėdžiui video-konferencijos būdu, tame pačiame posėdžių kambaryje buvo arbitras ir pareiškėjo atstovai, nėra pakankamas įrodymas neleistinai arbitro ir bylos šalies komunikacijai įrodyti. Todėl šiuos argumentus teisėjų kolegija atmeta kaip nepagrįstus.

39.

Suinteresuoto asmens argumentas, jog arbitražo teismas, netenkindamas V. K. prašymo ištaisyti 2017 m. kovo 30 d. daliniame sprendime dėl jurisdikcijos esančias akivaizdžias klaidas, tuo tarpu analogišką pareiškėjo prašymą tenkindamas, pažeidė minėto Jungtinės Karalystės Arbitražo įstatymo 33 straipsnio 1 dalies a punkto, kuriame nustatyta pareiga veikti teisingai ir nešališkai, suteikiant galimybę kiekvienai iš šalių atsikirsti į kitos šalies reikalavimus ir pareikšti savo poziciją, nuostatas, taip pat neatitinka bylos faktinių aplinkybių. Iš byloje esančio 2017 m. balandžio 4 d. JSC Alfa Bank elektroninio laiško matyti, kad pareiškėjas JSC Alfa Bank informavo arbitražo teismą bei suinteresuotą asmenį apie tai, kad yra tik du esminiai pataisymai, susiję su teismo priimtu daliniu sprendimu dėl jurisdikcijos ir arbitražo proceso sustabdymo, kuriuos pareiškėjas norėtų adresuoti svarstyti arbitražo teismui. Pareiškėjas siūlė sprendimo 24a punkto eilutę iš dalies pakeisti ir ją išdėstyti taip: „nėra pagrindo stabdyti arbitražo procesą“, 31 punkto septintą eilutę pakeisti taip, kad žodis „Obligacija“ būtų pakeistas žodžiu „Aktas“. 2017 m. balandžio 11 d. elektroniniame laiške arbitražo teismo arbitras nurodė, kad jis vadovaudamasis Arbitražo teismo memorandumo pagal 1996 m. arbitražo įstatymo 57 straipsnį ir 2017 m. balandžio 11 d. Londono tarptautinio arbitražo teismo taisyklių (2014) 27 straipsnio 1 dalį, pataisė 2017 m. kovo 30 d. priimtą dalinį sprendimą – sprendimo 24a punkte vietoje „atsirastų pagrindas“ pataisydamas „nėra pagrindo“, sprendimo 31 punkte – vietoje „pagal Obligaciją“ pataisydamas „pagal Aktą.“ Suinteresuotas asmuo tvirtina, kad jis 2017 m. balandžio 27 d. arbitražo teismui pateikė analogišką prašymą ištaisyti daliniame sprendime esančias klaidas. Iš į bylą pateikto 2017 m. balandžio 27 d. suinteresuoto asmens elektroninio laiško arbitrui matyti, kad V. K. prašė teismo ištaisyti sprendimo 1 punkte esančią klaidą ir nurodyti, kad jis nėra RAB „ARVI NPK“ faktiškas savininkas, nes tai nėra tiesa, sprendimo 7 punkte nurodytą aplinkybę, kad „jis yra „ARVI Group (Lithuania)“ <...> prezidentas ir valdybos pirmininkas“ ištaisyti, nes tai netiesa ir „ARVI Group“ neegzistuoja, ištaisyti 33 punkte nurodytą aplinkybę, kad „jis vėliau procese dalyvavo tik pateikdamas apeliacinius skundus, kuriuose nėra pagrįstų apeliacijos pagrindų, ir teikdamas prašymus pratęsti terminą 2016 m. spalio mėn. ir 2017 m. vasario mėn., kai buvo pradėtas arbitražo procesas“, nes tai yra netiesa, apeliacinis procesas vis dar vyksta, o 2017 m. vasario 28 d. teismas įregistravo prašymus pratęsti apeliacinio skundo pateikimo terminą ir pranešimą apie skundą, pataisyti sprendimo 36 punkte nurodytą aplinkybę, kad „siekdamas panaikinti Lietuvos teismo įsakymą įšaldyti lėšas, jis skundėsi dėl savo mėnesinių išmokų, tačiau neneigė, kad įsakymas įšaldyti lėšas užkirto kelią jam pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis“, nes ši išvada kelia pasipiktinimą atsižvelgiant į tai, kad nėra šalių ginčų dėl to, kad pareiškėjas paprašė įšaldyti dalį ar visas suinteresuoto asmens lėšas ir kad jis gali pasinaudoti 317 Eur per mėnesį. Taip pat suinteresuotas asmuo teigė, kad nurodytos klaidos yra labai svarbios ir kelia rimtų abejonių dėl arbitražo teismo šališkumo.

40.

Arbitražo teismas 2017 m. gegužės 8 d. elektroniniame laiške – atsakyme į suinteresuoto asmens prašymą ištaisyti 2017 m. kovo 30 d. daliniame sprendime dėl jurisdikcijos esančias klaidas nurodė, kad suinteresuoto asmens nurodytos klaidos – elektroninio laiško punktai nuo 1 iki 4, nėra laikomi „skaičiavimo klaida, bet kokia rašybos klaida ar spausdinimo klaida, bet kokia dviprasmybe ar bet kokia panašia klaida“, kaip nurodyta 2017 m. balandžio 11 d. Londono tarptautinio arbitražo teismo taisyklių (2014) 27 straipsnio 1 dalyje, todėl jiems nurodytas teisės aktas netaikomas. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytomis aplinkybėmis, neturi pagrindo sutiktu su suinteresuotu asmeniu, kad jo prašomos ištaisyti 2017 m. kovo 30 d. dalinio sprendimo dėl jurisdikcijos klaidos yra analogiškos pareiškėjo prašyme nurodytoms. Tokia pati išvada padaryta ir 2017 m. vasario 7 d. arbitražo sprendime. Arbitražo teismas nurodė, kad suinteresuotas asmuo neteisingai traktavo šalių pateiktų prašymų pobūdį. Teismas pagal 2017 m. balandžio 11 d. Londono tarptautinio arbitražo teismo taisyklių (2014) 27 straipsnio 1 dalį atliko pareiškėjo prašomus pataisymus, dėl kurių 2017 m. kovo 30 d. dalinio sprendimo dėl jurisdikcijos turinys nepasikeitė. Tuo tarpu suinteresuotas asmuo neprašė leisti ištaisyti tipografines ar panašias klaidas, bet siekė ginčyti faktines išvadas padarytas 2017 m. kovo 30 d. daliniame sprendime dėl jurisdikcijos (arbitražo sprendimo 30 punktas). Taigi, nurodytos aplinkybės iš esmės paneigia suinteresuoto asmens argumentus dėl šalių nelygiaverčio traktavimo arbitražo proceso metu.

41.

Suinteresuotas asmuo teigia, kad arbitras nepagrįstai netenkino V. K. 2017 m. gegužės 5 d. prašymo, išdėstyto tos pačios dienos elektroniniame laiške arbitrui, suteikti galimybę pateikti savo rašytinius paaiškinimus dėl JSC Alfa Bank pateiktų ir nepateiktų įrodymų. Tuo tarpu iš arbitražo sprendimo 68 punkte išdėstytų aplinkybių matyti, kad arbitražo teismas tokio suinteresuoto asmens prašymo netenkino, nes V. K. nesikreipė į arbitražo teismą dėl įsakymo, reikalaujančio pareiškėjo pateikti daugiau dokumentų, kuriuos jis savanoriškai atskleidė.

42.

Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į visas nutarties 35-41 punktuose nustatytas aplinkybes, sprendžia, jog suinteresuotas asmuo, siekdamas įrodyti Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies d) punkte esančio arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindo buvimą jokių papildomų aplinkybių, įrodymų, kurių nebūtų žinojęs ir (arba) vertinęs arbitražo teismas, ar įrodymų, jog arbitražo teismas būtų pažeidęs fundamentalius sąžiningo proceso principus ar imperatyviąsias teisės normas, įvirtinančias pagrindinius ir visuotinai pripažintus teisės principus, nepateikė. Priešingai, iš esmės kartodamas tuos pačius jau kartą išnagrinėtus argumentus, suinteresuotas asmuo siekia paneigti arbitražo teisme nustatydamas aplinkybes, nors, kaip minėta, teismas, spręsdamas dėl sprendimo pripažinimo ir leidimo jį vykdyti, nesprendžia, ar arbitražo teismas tinkamai nustatė faktines aplinkybes ir tinkamai jas vertino, nenagrinėja, kaip buvo tiriami įrodymai arbitražo procese, taip pat nevertina, ar tinkamai buvo taikytos proceso ir materialiosios teisės normos, nes, tai nėra proceso dėl arbitražo teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo jį vykdyti dalykas.

Dėl pagrindo nepripažinti arbitražo teismo sprendimo dalies priteisti iš suinteresuoto asmens baudines netesybas

43.

Kasacinio teismo formuojamoje praktikoje pripažįstama, kad neprotingai didelės netesybos gali būti vertinamos kaip viešosios tvarkos pažeidimas, jeigu jos reikštų lupikavimo įteisinimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 7 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-179/2006, 2008 m. kovo 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-161/2008; kt.). Kita vertus, tai, kad šalys sutartyje nustatė nemažus delspinigius, savaime nereiškia, jog arbitražinio teismo sprendimas, kuriuo priteisti delspinigiai, pažeidžia viešąją tvarką. Kasacinis teismas vėliausiai nagrinėtose bylose, siekdamas suvienodinti iki tol buvusią skirtingą teismų praktiką, yra išaiškinęs, kad sutartinės netesybos apibrėžia šalių atsakomybės ribas už prievolės neįvykdymą sutarties sudarymo momentu ir suteikia teisę į jas, konstatavus prievolės neįvykdymo faktą; sutartinių netesybų ypatumai neleidžia jų mažinti iki kreditoriaus įrodytų nuostolių dydžio, nes taip būtų paneigiamas sutarčių laisvės principas; teismas turi teisę mažinti sutartines netesybas tik nustatęs, kad konkrečiu atveju netesybos aiškiai per didelės (neprotingai didelės) arba prievolė iš dalies įvykdyta, tam kiekvienu atveju turi būti vertinamos konkrečios bylos aplinkybės, nes priklausomai nuo faktinės situacijos tas pats netesybų dydis vienu atveju

gali būti pripažintas tinkamu, o kitu – aiškiai per dideliu; kasacinis teismas taip pat konstatavo, kad, sprendžiant dėl priteistinų sutartinių netesybų dydžio, svarbu atsižvelgti į tai, jog netesybos nustatytos šalių valia jų sudarytoje sutartyje, įvertinti konkrečių sutartinių santykių pobūdį (pvz., abi sutarties šalys – privatūs verslo subjektai, turintys patirties verslo bei derybų srityje, galintys numatyti įsipareigojimų nevykdymo padarinius ir laisva valia pasirenkantys sutarties sąlygas), nes neturėtų būti iš esmės paneigiama šalių valia dėl atsakomybės už sutartinių įsipareigojimų nevykdymą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-304/2007; 2010 m. lapkričio 2 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-7-409/2010; kt.).

44.

Kasacinio teismo teisėjų kolegija yra konstatavusi, kad verslo subjektai, sudarydami sandorius, gali laisva valia susitarti dėl atsakomybės už sutartinių prievolių nevykdymą pobūdžio ir dydžio ir toks jų susitarimas turi būti gerbiamas, teismas neturėtų formaliais pagrindais paneigti šalių išreikštos ir suderintos valios. Verslo subjektų susitarimai, nesant išskirtinių aplinkybių, dėl kurių būtų pagrindas konstatuoti pagrindinių, svarbiausių teisės nuostatų pažeidimą, nėra viešosios tvarkos dalykas, todėl teisėjų kolegija netesybų klausimo apskritai nevertino kaip patenkančio į viešosios tvarkos sritį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 14 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-104/2011).

45.

Suinteresuotas asmuo teigia, kad nagrinėjamu atveju prašomu pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo sprendimu iš jo JSC Alfa Bank naudai priteistos netesybos (delspinigiai) nuo pagrindinės skolos bei nesumokėtų palūkanų sumos yra baudinės netesybos. Be to, sprendimą dėl baudinių netesybų priteisimo vienasmenis arbitras priėmė nepaisant to, jog JSC Alfa Bank prašymą priteisti šias netesybas pagal Garantijos sutarties 3.5 straipsnį pateikė 2017 m. spalio 6 d. (penktadienis), 18.30 val. Lietuvos laiku, t.y. iš esmės vieną dieną prieš arbitražo posėdį 2017 m. spalio 10 d. (antradienis). V. K. nebuvo informuotas apie pareigą mokėti netesybas – Garantijos sutartyje aiškiai nurodyta, kad jo pareiga mokėti sumas pagal sutartį atsiranda tik po to, kai Garantijos sutartyje numatyta tvarka JSC Alfa Bank tokį prašymą pateikia.

46.

2015 m. lapkričio 27 d. Garantijos sutarties 3.5. punkte „Delspinigiai“ nustatyta, kad neribojant kitų šioje sutartyje bankui prieinamų teisių gynimo priemonių, garantas, praleidęs bet kokią šioje sutartyje numatytų mokėjimų bankui terminą, privalo už mokėtinas sumas sumokėti 0,1 proc. dydžio delspinigius už kiekvieną pradelstą dieną (jei mokėtina suma turi būti sumokėta užsienio valiuta) ir 0,2 proc. dydžio delspinigius per dieną, jei mokėtina rubliais nuo mokėtinos sumos už kiekvieną pradelstą dieną (tiek iki teismo sprendimo, tiek vėliau), skaičiuojant nuo mokėjimo termino pabaigos iki faktinio mokėtinos sumos sumokėjimo, nepaisant kitų bankui pagal šią sutartį suteiktų teisės gynimo priemonių. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, jog šalių procesiniuose dokumentuose vartojamas ne tik „delspinigių“, bet ir „palūkanų“ terminas, nors juose yra kalbama apie tas pačias sumas, priteistas pažeidus prievolės įvykdymo terminą. Apie priteistas už vieną dieną „palūkanas“ nuo 2017 m. spalio 1 d. iki arbitražo sprendimo dienos bei nuo arbitražo sprendimo dienos iki faktinio sumokėjimo nurodoma ir arbitražo sprendimo rezoliucinės dalies vertime lietuvių kalba. Garantijos sutarties variante anglų kalba 3.5 punkte vartojamas terminas „default interest“ ir variante rusų kalba 3.5 punkte vartojamas terminas „????“ atskleidžia, jog sutarties 3.5 punkte šalys susitarė dėl netesybų, mokamų praleidus prievolės įvykdymo terminą. Garantijos sutarties 3.1 punkte „Mokėjimų tvarka“ nurodyta, kad garanto mokėjimai pagal šią sutartį vykdomi (a) pagal atitinkamą banko reikalavimą, (b) atitinkama valiuta pavedimu į banko raštu nurodytą sąskaitą <...>, nenustatant jokių sąlygų arba apribojimų ir (c) per tris darbo dienas nuo rašytinio banko pareikalavimo pagal šią sutartį. Iš arbitražo teismo dalinio sprendimo 79b punkto matyti, kad aplinkybę dėl tariamai nesavalaikio pareiškėjo prašymo dėl delspinigių pagal Garantijos sutarties 3.5 straipsnį priteisimo pateikimo, suinteresuotas asmuo akcentavo ir bylos arbitražo teisme metu. Suinteresuotas asmuo nurodė, kad pareiškėjas negali reikalauti delspinigių už laikotarpį prieš tai nebūdamas informuotas apie tokią pareigą. Arbitražo teismas, atsižvelgęs į Garantijos sutarties 3.1 punkto formuluotę, sprendime pripažino, jog joje įtvirtinta garanto mokėjimų pagal šią sutartį tvarka neleidžia spręsti, jog suinteresuoto asmens pareiga mokėti delspinigius pagal sutartį atsiranda tik po to, kai JSC Alfa Bank tokį prašymą dėl delspinigių mokėjimo pateikia. Arbitražo teismas nurodė, kad pareiškėjui nebuvo būtina savo reikalavime nurodyti suinteresuoto asmens įsipareigojimo sumokėti

delspinigius pagal Garantijos sutartį; šis įpareigojimas automatiškai kyla pagal Garantijos sutarties 3.5 punktą, suėjus tos sumos mokėjimo terminui (arbitražo sprendimo 83 punktas). Bylos duomenimis pareiškėjas 2016 m. rugsėjo 14 d. kreipėsi į suinteresuotą asmenį dėl jo įsipareigojimų pagal Garantijos sutartį vykdymo. Arbitražo teismo vertinimu, aplinkybė, kad 2016 m. rugsėjo 14 d. pareiškimo reikalavimas sumokėti palūkanas buvo „apibendrintas“, t. y. jame nebuvo konkrečiai nurodyta mokėti ir delspinigius, apima ir reikalavimą sumokėti delspinigius pagal Garantijos sutartį, nes reikalavimas sumokėti palūkanas buvo pakankamai platus (arbitražo sprendimo 84 punktas). Be to, arbitražo teismas pažymėjo, kad net ir tuo atveju, jei teisė reikalauti palūkanų iš RAB „ARVI NPK“ būtų laikinai atimta dėl Rusijos bankroto proceso (2017 m. vasario 1 d. Kaliningrado miesto teismas nutartimi iškėlė RAB „ARVI NPK“ bankroto bylą), tai neužkirstų kelio tolesnei atsakomybei už delspinigių mokėjimą pagal Garantijos sutarties 3.5 punktą (arbitražo sprendimo 87 punktas). Kaip minėta anksčiau, spręsdamas užsienio arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo jį vykdyti klausimą, Lietuvos apeliacinis teismas neturi įgaliojimų kvestionuoti arbitražo teismo sprendime padarytų išvadų dėl faktinių bylos aplinkybių vertinimo ir (arba) teisinių santykių kvalifikavimo bei dėl ginčo išsprendimo rezultato. Tuo remdamasi teisėjų kolegija neturi pagrindo sutikti su suinteresuoto asmens argumentais dėl arbitražo sprendimo dalies priteisti iš jo atitinkamo dydžio sutartines netesybas pareiškėjai nepagrįstumo.

47.

Minėta, kad pagal Garantijos sutartį V. K. įsipareigojo mokėti 0,1 proc. dydžio delspinigius už kiekvieną pradelstą dieną (jei mokėtina suma turi būti sumokėta turi būti sumokėta užsienio valiuta) ir 0,2 proc. dydžio delspinigius per dieną, jei mokėtina rubliais nuo mokėtinos sumos už kiekvieną pradelstą dieną. Suinteresuoto asmens vertinimu, tai, kad šiuo atveju iš bendros 20,4 mln. Eur sumos priteistų netesybų (delspinigių) suma sudaro net 9,12 mln. Eur, t. y. beveik 45 proc. visos iš V. K. priteistos sumos, o Rusijos rubliais priteistų netesybų (delspinigių) suma net viršija pagrindinės skolos sumą: 404 mln. RUR pagrindinės skolos ir net 445 mln. RUR netesybų, rodo, kad priteistos baudinės netesybos. Teisėjų kolegijos vertinimu, šiuo atveju svarbi aplinkybė yra ta, kad delspinigių dydis buvo nustatytas šalių susitarimu, be to, nors Garantijos sutartis buvo sudaryta tarp juridinio asmens JSC Alfa Bank ir fizinio asmens V. K., tačiau iš bylos duomenų akivaizdu, kad ši sutartis iš esmės buvo sudaryta tarp verslo subjektų. Kaip minėta, verslo subjektai, sudarydami sandorius, gali laisva valia susitarti dėl atsakomybės už sutartinių prievolių nevykdymą pobūdžio ir dydžio ir toks jų susitarimas turi būti gerbiamas. Arbitražo teismo daliniame sprendime taip pat konstatuota, jog nėra jokios priežasties, dėl kurios pareiškėjas neturėtų išieškoti delspinigius iš suinteresuoto asmens už tolesnį vėlavimo laikotarpį, t. y. suinteresuoto asmens atsakomybė nėra didesnė už pagrindinio skolininko RAB „ARVI NPK“ atsakomybę (arbitražo sprendimo 87 punktas). Teisėjų kolegija suinteresuoto asmens argumentus, jog arbitražo sprendimo dalis dėl priteistų netesybų prieštarauja materialiajai viešajai tvarkai ir negali būti pripažinta ir leista vykdyti, atmeta kaip nepagrįstus.

Dėl procesinės bylos baigties

48.

Teisėjų kolegija, apibendrindama šioje nutartyje nurodytus argumentus, sprendžia, jog nagrinėjamu atveju suinteresuotas asmuo neįrodė 1958 m. Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies a), b) bei d) punktuose ir 2 dalies b) punkte įtvirtintų pagrindų atsisakyti pripažinti ir neleisti vykdyti arbitražo sprendimą. Todėl pagrindo atsisakyti tenkinti pareiškėjo JSC Alfa Bank prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Londono tarptautinio arbitražo teismo 2018 m. vasario 7 d. dalinį sprendimą, priimtą arbitražo byloje Nr. 163435 dėl piniginių lėšų priteisimo iš suinteresuoto asmens V. K., nėra.

Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso810 straipsnio 6 dalimi, 8111, 813 straipsniais, Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo51 straipsniu,

Nutarė

Pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Londono tarptautinio arbitražo teismo 2018 m. vasario 7 d. dalinį sprendimą, priimtą arbitražo byloje Nr. 163435 dėl piniginių lėšų priteisimo iš suinteresuoto asmens V. K. pareiškėjui JSC Alfa Bank, pagal kurį suinteresuotas asmuo V. K. privalo sumokėti pareiškėjui JSC Alfa Bank 858 044 628,47 Rub, 8 822

622,64 Eur, palūkanas, kurių dydis, mokant už dieną, yra 765 187,68 Rub ir 5 739,47 Eur nuo 2017 m. spalio 1 d. iki šio arbitražo sprendimo dienos, ir palūkanas, kurių dydis, mokant už dieną, yra 765 187,68 Rub ir 5 739,47 Eur nuo šio arbitražo sprendimo dienos iki faktinio sumokėjimo.

Ši nutartis įsiteisėja nuo jos priėmimo dienos ir per 30 dienų gali būti skundžiama kasaciniu skundu Lietuvos Aukščiausiajam Teismui.